

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Załącznik nr 1 do Uchwały nr 1/02/2025 Zarządu
Lokalnej Grupy Działania Stowarzyszenie „Południowa Warmia”
z dnia 19 lutego 2025 r.

Lokalna Strategia Rozwoju Lokalnej Grupy Działania Stowarzyszenie Południowa Warmia na lata 2023–2027

Barczewo, Biskupiec, Giętwald, Kolno, Olsztynek, Pasym, Purda, Stawiguda

Łajsy, **luty 2025**

Spis treści

Rozdział I Charakterystyka partnerstwa lokalnego	3
Rozdział II Charakterystyka obszaru i ludności objętej wdrażaniem LSR	7
Rozdział III Partycypacyjny charakter LSR	11
Rozdział IV Analiza potrzeb i potencjału LSR	11
Rozdział V Spójność, komplementarność i synergia	70
Rozdział VI Cele i wskaźniki	71
Rozdział VII Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru	81
Rozdział VIII Plan działania	83
Rozdział IX Plan finansowy LSR	83
Rozdział X Monitoring i ewaluacja	88
Wykaz wykorzystanej literatury	90
Załączniki	91

Rozdział I

Charakterystyka partnerstwa lokalnego

1. Nazwa LGD i forma prawna.

Lokalna Grupa Działania Stowarzyszenie „Południowa Warmia” zostało powołane na obszarze sześciu gmin: Barczewo, Biskupiec, Kolno, Olsztynek, Purda oraz Stawiguda. W roku 2015 rozszerzyła swój obszar o Gminy Gietrzwałd i Pasym leżące na granicy Warmii i Mazur.

Lokalna Grupa Działania Stowarzyszenie „Południowa Warmia” z siedzibą w Barczewie, zostało utworzone poprzez podjęcie przez Członków Założycieli stosownej uchwały w dniu 29 maja 2007 r., zostało zarejestrowane w dniu 10 lipca 2007 r. i otrzymało numer KRS: 0000283938; REGON: 280221505; NIP 7393637607. Obecnie swoją siedzibę ma w Łajsach, gm. Gietrzwałd.

2. Opis procesu tworzenia partnerstwa uwzględniający dotychczasowe doświadczenia grupy/jej członków we wdrażaniu podejścia RLKS/Leader.

Pomysł utworzenia Lokalnej Grupy Działania zrodził się w 2007 roku podczas licznych spotkań na terenie powiatu olsztyńskiego. Mieszkańcy kilku gmin razem z członkami organizacji pozarządowych i przedstawicielami administracji stwierdzili, że dobrym pomysłem byłoby założenie Lokalnej Grupy Działania. Stowarzyszenie to skupiałoby najbardziej aktywnych mieszkańców gmin i przyczyniałoby się do rozwoju tych terenów.

11 kwietnia 2007 roku został podpisany list intencyjny przez przedstawicieli 6 gmin z terenu powiatu olsztyńskiego (Barczewo, Biskupiec, Kolno, Stawiguda, Purda, Olsztynek). Przedstawiciele wspomnianych gmin uważali, że tylko podejście typu LEADER pozwoli na osiągnięcie celów odnowy wsi, poprzez budowanie kapitału społecznego – aktywizację mieszkańców, przyczynianie się do powstawania nowych miejsc pracy na obszarach wiejskich, polepszenie zarządzania lokalnymi zasobami oraz współpracy.

29 maja 2007 roku w Barczewie doszło do spotkania członków założycieli Lokalnej Grupy Działania, podczas którego wybrano nazwę i siedzibę LGD Południowa Warmia, przyjęto statut oraz powołano Komitet Założycielski, który został upoważniony do zarejestrowania LGD Południowa Warmia z siedzibą w Barczewie w Sądzie Rejonowym w Olsztynie (VIII Wydział KRS) oraz zwołania pierwszego Walnego Zebrania Członków. Efektem tych działań było wpisanie LGD do Krajowego Rejestru Sądowego 10 lipca 2007 roku.

W 2009 roku rozpoczęto starania o utworzenie Lokalnej Grupy Rybackiej, której obszar tylko częściowo pokrywał się z obszarem LGD Południowa Warmia. Zorganizowane zostały spotkania dla przedstawicieli wszystkich trzech sektorów. Spotkania odbywały się w Starostwie Powiatowym w Olsztynie w dniach: 6.10.2009, 7.10.2009, 15.10.2009 oraz 16.10.2009, a prowadzone były przez przedstawiciela Stowarzyszenia AGROLINIA. Celem szkoleń było poinformowanie osób zainteresowanych działaniami Osi 4 PO RYBY, a w szczególności przekazanie uczestnikom wiedzy nt. kroków, jakie należy podjąć w celu utworzenia Lokalnej Grupy Rybackiej i opracowania Lokalnej Strategii Rozwoju Obszarów Rybackich. Wszyscy uczestnicy szkoleń otrzymali certyfikaty potwierdzające zdobytą wiedzę, a także uprawniające ich do członkostwa w Komitecie – jednym z organów decyzyjnych Stowarzyszenia.

W 2014 roku przedstawiciele LGD Południowa Warmia podjęli rozmowy z przedstawicielami LGR Pojezierze Olsztyńskie w celu podjęcia wspólnych działań w okresie programowania 2014–2020 i stworzenia jednej Lokalnej Strategii Rozwoju. Efektem tych działań było podpisanie listu intencyjnego w 2015 roku pomiędzy przedstawicielami LGD Południowa Warmia oraz 8 gmin (**Barczewo, Biskupiec, Gietrzwałd, Kolno, Olsztynek, Pasym, Purda oraz Stawiguda**) chcących wspólnie tworzyć LSR na lata 2014–2020 pod szyldem LGD Południowa Warmia.

Tabela. Lista projektów partnerskich i ze środków zewnętrznych

Lp.	Nazwa projektu	Doświadczenie w pozyskiwaniu środków	Doświadczenie w realizacji projektów w partnerstwie	Efekty realizacji projektu/operacji przyczyniające się do poprawy jakości życia społeczności lokalnej
1	Działaj Lokalnie 2017	X		Wsparcie 12 projektów aktywizujących mieszkańców obszaru LGD Południowa Warmia - wartość dotacji 54 999 zł

2	Działaj Lokalnie 2018	X		Wsparcie 7 projektów aktywizujących mieszkańców obszaru LGD Południowa Warmia - wartość dotacji 39 194 zł
3	Działaj Lokalnie 2019	X		Wsparcie 10 projektów aktywizujących mieszkańców obszaru LGD Południowa Warmia - wartość dotacji 55 682,98 zł
4	Działaj Lokalnie 2020	X		Wsparcie 11 projektów aktywizujących mieszkańców obszaru LGD Południowa Warmia - wartość dotacji 55 705 zł
5	Działaj Lokalnie 2021	X		Wsparcie 10 projektów aktywizujących mieszkańców obszaru LGD Południowa Warmia - wartość dotacji 55 465,32 zł
6	Działaj Lokalnie 2022	X		Wsparcie 10 projektów aktywizujących mieszkańców obszaru LGD Południowa Warmia - wartość dotacji 55 900 zł
7	Uratuj handel detaliczny na obszarach wiejskich (akronim SARURE, realizacja 2018-2022)	X	X	Wypracowanie wniosków dotyczących zachowania sprzedaży detalicznej na obszarach wiejskich, wymiana dobrych praktyk - współpraca międzynarodowa, implementowanie dobrych praktyk.
9	Warmia Mazury Lokalnie 2 (realizacja 2017)	X	X	Wsparcie projektów aktywizujących mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego – wartość dotacji 272 150,00 zł
10	Warmia Mazury Lokalnie 3 (realizacja 2018-2019)	X	X	Wsparcie projektów aktywizujących mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego - wartość dotacji 548 500,00 zł
11	Warmia Mazury Lokalnie 4 (realizacja 2020)	X	X	Wsparcie projektów aktywizujących mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego - wartość dotacji 274 250,00 zł
12	Warmia Mazury Lokalnie 5 (realizacja 2021–2023)	X	X	Wsparcie projektów aktywizujących mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego - wartość dotacji 1.500.000 zł (500.000 zł na każdy rok realizacji)
13	Turystyczne Zagrody Edukacyjne (akronim: TurZed)		X	Turystyczne Zagrody Edukacyjne - wyposażenie 3 pracowni - projekt współpracy
14	Wiem czym Oddycham (akronim: WCO)		X	Wiem czym Oddycham - działania proekologiczne, wymiana doświadczeń, edukacja - projekt współpracy
15	Inkubowanie Wiejskiej Przedsiębiorczości (akronim: RBEI)		X	Inkubowanie Wiejskiej Przedsiębiorczości - sieciowanie, promocja lokalnych produktów i producentów - projekt współpracy

Źródło: dane własne LGD

LGD Południowa Warmia jest w trakcie realizacji projektu pt. „Od pola przez wiedzę i smak ku wspólnej lepszej, smaczniejszej przyszłości” dotyczącego promocji żywności wysokiej jakości angażujący młodzież szkolną, nauczycieli i lokalnych producentów żywności jest przykładem działań współpracy międzysektorowej i międzypokoleniowej. Projekt w formie warsztatów skierowany do uczniów i nauczycieli szkoły gastronomicznej w celu zapoznania ich z regionalnym dziedzictwem kulinarnym, lokalnymi producentami i produktami. Wypracowane wspólnie produkty promowane i degustowane na lokalnym targowisku odwiedzanym przez lokalnych konsumentów i turystów, pozwala na bardzo szeroką promocję żywności wysokiej jakości, jak również międzypokoleniową edukację popartą wiedzą, historią, zdrowiem i smakiem.

3. Ogólny opis struktury LGD zawierający w szczególności krótką charakterystykę jej członków potwierdzającą, iż skład grupy jest reprezentatywny dla lokalnej społeczności i uwzględnia przedstawicieli sektora publicznego, społecznego, gospodarczego, a także innych grup szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji LSR oraz mieszkańców

Zgodnie z zapisami statutu stowarzyszenie jest otwarte, a jedynym warunkiem członkostwa jest złożenie pisemnej deklaracji. LGD Południowa Warmia jest partnerstwem trójsektorowym, składającym się z przedstawicieli sektora publicznego, gospodarczego i społecznego. LGD jest dobrowolnym, samorządnym, trwałym zrzeszeniem osób fizycznych i osób prawnych, w tym jednostek samorządu terytorialnego, mającym na celu działanie na rzecz rozwoju obszarów wiejskich. LGD Południowa Warmia nie zastępuje istniejących instytucji, lecz ma za zadanie je wspierać, działać w specyficznych obszarach, które dają szansę na wykorzystanie zasobów i rozwój terenu.

Członkostwo w Lokalnej Grupie Działania Stowarzyszenie „Południowa Warmia” dzieli się na zwyczajne i wspierające. Reprezentatywność poszczególnych sektorów w składzie LGD przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela: liczba członków LGD

Lp.	Sektor	Liczba członków LGD	% składu LGD
1.	Sektor publiczny	8	15,09 %
2.	Sektor społeczny	28	52,83 %
3.	Sektor gospodarczy	17	32,08 %
Razem		53	100 %

Stan na 31.12.2022 r.

Potwierdzeniem inkluzywnego charakteru LGD jest stale rosnąca liczba członków. Od 2007 r. wzrosła liczba podmiotów z sektora publicznego o 1 gminę.

4. Ogólna informacja o składzie organu decyzyjnego wskazująca, że ani władze publiczne, ani żadna pojedyncza grupa interesu, nie kontroluje procesu podejmowania decyzji.

Zgodnie ze Statutem Lokalnej Grupy Działania Stowarzyszenie „Południowa Warmia” w skład Rady wchodzi od 8 do 15 osób wybieranych przez Walne Zebranie spośród swoich członków. W razie zmniejszenia liczby członków Rady Stowarzyszenia poniżej 8 osób, Walne Zebranie Członków dokonuje wyborów uzupełniających na najbliższym posiedzeniu.

Szczegółowe zasady składu i pracy Rady określa regulamin pracy Rady uchwalony przez Walne Zebranie Członków.

W składzie Rady muszą zasiadać przedstawiciele wszystkich gmin członkowskich LGD oraz reprezentanci każdej z grup interesów oraz co najmniej 3 kobiety.

Podczas oceny i wyboru operacji na początku każdego posiedzenia Rady badany jest skład obecnych jej członków pod kątem zachowania parytetu sektorowego oraz grup interesów, tak aby żadna z grup nie miała dominującego wpływu na proces decyzyjny.

Członkowie Rady działają samodzielnie. Nie jest możliwe upoważnienie osób trzecich do pełnienia funkcji członka Rady LGD.

LGD prowadzi rejestr interesów członków Organu decyzyjnego. Wpisów do rejestru dokonuje się przed każdym posiedzeniem Rady, związanym z wyborem operacji.

Zapisy rejestru interesów są każdorazowo analizowane pod kątem:

- wykluczenia możliwości dominacji jakiegokolwiek grupy interesu,
- uniknięcia konfliktu interesów,
- weryfikowania prawidłowości bezstronnej oceny pod kątem wyłączenia się z oceny członków Rady powiązanych z Wnioskodawcą / projektem.

5. Zwięzła charakterystyka rozwiązań stosowanych w procesie decyzyjnym bez powielania informacji zawartych w statucie i innych dokumentach wewnętrznych oraz mechanizmy w zakresie zarządzania pokazujące zdolność lokalnej grupy działania do realizacji strategii.

Rada Lokalnej Grupy Działania Stowarzyszenie „Południowa Warmia” działa na podstawie zasad określonych w Statucie LGD oraz na podstawie zasad ujętych w Regulaminie Pracy Rady Lokalnej Grupy Działania Stowarzyszenie „Południowa Warmia”. Obie uchwały zostały przyjęte przez Walne Zebranie Członków.

Regulamin Pracy Rady Lokalnej Grupy Działania Stowarzyszenie „Południowa Warmia” zawiera regulacje dotyczące trybu zwoływania posiedzeń, stwierdzania ich prawomocności i prowadzenia obrad a także zasady wyłączenia się członków organu z oceny niektórych operacji.

Szczegółowe zagadnienia odnoszące się trybu oceny zgodności z LSR i wyboru operacji do dofinansowania w ogłoszonych naborach wniosków regulują 2 procedury (oddzielnie dla naborów konkursowych i grantowych) przyjęte uchwałami Zarządu i zmieniane odpowiednio do zmian zawartych w wytycznych Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Dla każdej z procedur przygotowano załącznik w postaci wzorów pism stosowanych w procedurze. Każda zmiana procedury powoduje konieczność jej konsultowania i opublikowania kolejnej wersji dokumentu wraz z podaniem numeru wersji i daty wprowadzenia zmiany na stronie internetowej. Za aktualizację informacji odpowiedzialne jest Biuro LGD.

6. Wskazanie dokumentów regulujących funkcjonowanie LGD z podaniem sposobu ich uchwalania i aktualizacji oraz opisem głównych kwestii, które będą w nich zawarte.

Lokalna Grupa Działania Stowarzyszenie „Południowa Warmia” działa na podstawie przepisów ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach (Dz. U. z 2001 r. Nr 79, poz. 855 ze zm.) a także ustawy o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności; rozporządzenia PE i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej; rozporządzenia PE i Rady (UE) 2021/2115 z dnia 2 grudnia 2021 ustanawiające przepisy dotyczące wsparcia planów strategicznych sporządzanych przez państwa członkowskie w ramach wspólnej polityki rolnej (planów strategicznych WPR) i finansowanych z Europejskiego Funduszu Rolniczego Gwarancji (EFRG) i z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) oraz uchylające rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 i (UE) nr 1307/2013; rozporządzenia PE i Rady (UE) 2021/1058 z dnia 24 czerwca 2021 w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności; rozporządzenia PE i Rady (UE) 2021/1057 z dnia 24 czerwca 2021 ustanawiające Europejski Fundusz Społeczny Plus (EFS+) oraz uchylające rozporządzenie (UE) nr 1296/2013, ustawy z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027 oraz Statutu LGD Południowa Warmia.

Dokumentami wewnętrznymi regulującymi zasady działania LGD Południowa Warmia są: Statut, Regulamin Rady, Regulamin Komisji Rewizyjnej, Regulamin Zarządu Stowarzyszenia, Regulamin Pracy Biura.

Władzami LGD są: Walne Zebranie Członków, Rada (organ decyzyjny), Zarząd, Komisja Rewizyjna. Jedna osoba może wchodzić w skład wyłącznie jednego z organów LGD. Kadencja wszystkich władz LGD trwa 4 lata, a ich wybór odbywa się w głosowaniu jawnym, bezwzględną większością głosów. Wybór władz następuje spośród nieograniczonej liczby kandydatów.

Zasady pracy oraz dokumentowania posiedzeń poszczególnych organów Stowarzyszenia określają szczegółowo regulaminu Rady, Zarządu oraz Komisji Rewizyjnej. Pracę Biura określono w Regulaminie Pracy Biura.

Każdy członek LGD dysponuje biernym i czynnym prawem wyborczym. LGD zachęca także młodych (osoby do 25 r.ż.) do uczestnictwa w pracach Zarządu (w obecnej kadencji w Zarządzie zasiada 1 osoba młoda).

LGD działa zgodnie z zasadami horyzontalnymi równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, zasadą równości szans kobiet i mężczyzn.

Rozdział II

Charakterystyka obszaru i ludności objętej wdrażaniem LSR

1. Zwięzły opis obszaru w szczególności zawierający liczbę i nazwy gmin, ich powierzchnię i liczbę mieszkańców² według stanu na dzień 31 grudnia 2020 r.

Niniejsza LSR została opracowana dla ośmiu gmin z terenu województwa warmińsko-mazurskiego, siedmiu z powiatu olsztyńskiego: **Barczewo, Biskupiec, Gietrzwałd, Kolno, Olsztynek, Purda oraz Stawiguda** oraz jednej z powiatu szczycieńskiego: **Pasym**.

Obszar ten jest spójny terytorialnie, łączą go tradycje historyczne, kulturowe i przyrodnicze oraz pomysł na rozwój i chęć współpracy.

Tabela 1. Gminy tworzące obszar objęty Lokalną Strategią Rozwoju

Lp.	Nazwa gminy	Typ gminy (MW – miejsko wiejska, W – wiejska)	Miejscowości	Sołectwa	Powierzchnia (km ²)	Liczba ludności	Gęstość zaludnienia (osób na 1 km ²)	Procent zajmowanej powierzchni
1	Barczewo	MW	58	32	320	18 092	56,54	15,83
2	Biskupiec	MW	53	29	290	18 166	62,64	14,34
3	Gietrzwałd	W	35	18	172	6 824	39,67	8,51
4	Kolno	W	22	14	179	2 874	16,06	8,85
5	Olsztynek	MW	68	30	372	13 338	35,85	18,40
6	Pasym	MW	19	14	149	5 137	34,48	7,37
7	Purda	W	45	23	317	8 831	27,86	15,68
8	Stawiguda	W	29	13	223	13 516	60,61	11,03
Teren LSR			329	173	2 022	86 778	41,71	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, stan na 31.12.2020 r.

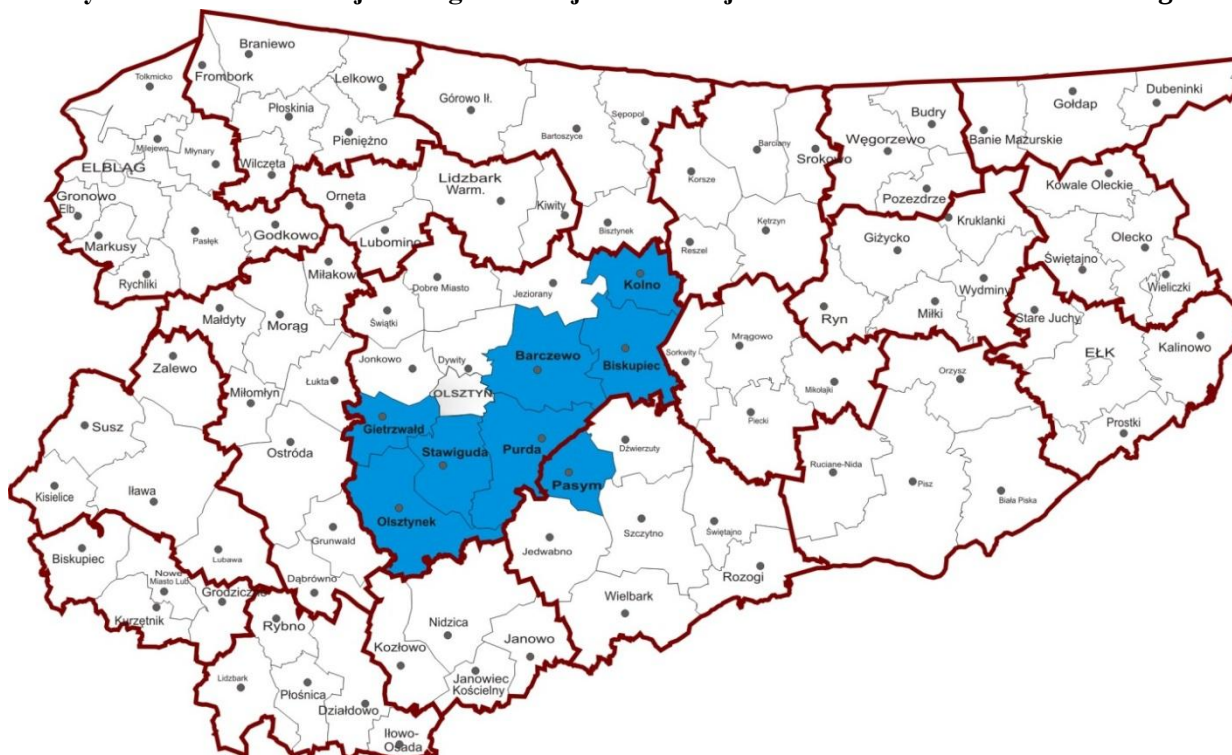
Gminy Barczewo, Biskupiec, Gietrzwałd, Kolno, Olsztynek, Pasym, Purda i Stawiguda tworzące LGD Południowa Warmia, obejmują obszar w południowej i wschodniej części powiatu olsztyńskiego oraz w zachodniej części powiatu szczycieńskiego.

Cały obszar jest spójny i jednolity pod względem przestrzennym. Obszar LGD zamieszkuje 86 778 mieszkańców, według stanu na dzień 31 grudnia 2020 r.

2. Mapa obszaru objętego LSR z zaznaczeniem granic poszczególnych gmin wykazująca spójność przestrzenną obszaru objętego LSR.

Cały obszar jest spójny i jednolity pod względem przestrzennym. Teren funkcjonowania LGD Południowa Warmia znajduje się w jednym obrysie, obejmuje obszar całych gmin i nie został zmieniony od 2015 roku.

Rys. 1. Obszar Lokalnej Strategii Rozwoju na tle Województwa Warmińsko-Mazurskiego

Źródło: opracowanie własne

3. Wyjaśnienie, dlaczego dany obszar jest odpowiedni dla strategii, np. poprzez zaprezentowanie wyróżniających go cech i czynników, które czynią go społecznie, gospodarczo lub środowiskowo spójnym.

Obszar objęty LSR jest zwarty obszarowo, co prezentuje powyższa mapa. Ponadto jest spójny administracyjnie, ponieważ wszystkie tworzące go gminy od kilku dziesięcioleci wchodziły w skład tej samej jednostki administracyjnej. Skutkuje to silnymi więziami formalnymi oraz bezpośrednimi i dobrymi kontaktami pomiędzy władzami samorządowymi powiatu i gmin, a także podległych im jednostek organizacyjnych. Podobne powiązania występują pomiędzy podmiotami sektora pozarządowego, czego wyrazem są wspólne działania przekraczające granice własnej miejscowości lub gminy.

Obszar jest też spójny geograficznie i przyrodniczo, bo w całości położony na terenie Pojezierza Olsztyńskiego. Etnograficznie cały obszar należy do Warmii i Mazur, co oznacza, że ma podobną historię i tradycje, a także kulturę materialną i niematerialną. Jako całość obszar pozostaje dość spójny i stabilny demograficznie. Innym potwierdzeniem właściwego określenia obszaru objętego LSR są efekty dotychczasowego wdrażania lokalnej strategii. Zarówno w poprzednim okresie programowania, jak i w obecnie kończącym się zrealizowano zakładane cele i wskaźniki, a także wykorzystano w pełni dostępne środki. Co więcej udało się pozyskać dodatkowe środki zwiększające wartość umowy ramowej. Proces wdrażania od lat przebiega płynnie i harmonijnie, a więzi pomiędzy członkami stowarzyszenia, a także beneficjentami ulegają stałemu wzmocnieniu.

Powyższe zapisy dowodzą, że obszar jest społecznie, gospodarczo i środowiskowo spójny, co stanowi dobrą podstawę do efektywnego i sprawnego wdrażania lokalnej strategii rozwoju.

Lokalna Strategia Rozwoju od samego początku powstawała przy aktywnym udziale lokalnej społeczności.

W 2021 r. Zarząd stowarzyszenia rozpoczął poszukiwania ekspertów w celu wypracowania jak najlepszych rozwiązań i zastosowania nowoczesnych, innowacyjnych technik i procesów. Obsługę organizacyjną powierzono pracownikom Biura LGD Południowa Warmia. Konsultacje były prowadzone zgodnie z kanonem konsultacji społecznych, a więc w dobrej wierze, powszechnie, przejrzystie, responsywnie i w sposób skoordynowany, a także z poszanowaniem dobra ogólnego i interesu publicznego. Informacja o rozpoczęciu prac nad strategią oraz zaproszeniu do współpracy została opublikowana na stronie internetowej organizacji, a także na fanpage'u Facebook. W 2022 roku odbyło się kilka spotkań on-line grupy roboczej podczas którego została dokonana analiza narzędzi partycypacyjnych pod kątem ich przydatności do opracowania Lokalnej Strategii Rozwoju. Wypracowano formularz ankiety dla mieszkańców obszaru. Przedyskutowano i uzgodniono również sposób komunikowania się z lokalną społecznością, w tym informowania o kolejnych etapach prac nad LSR. Ustalono, że ze względu na wykluczenie cyfrowe części mieszkańców oprócz narzędzi internetowych możliwie szeroko będą prowadzone konsultacje bezpośrednie. Uzasadnieniem dla tej formy poznania opinii mieszkańców jest fakt, że pozwalają one na pogłębioną analizę problemu. Spotkania powinny być organizowane w terminach i miejscach dogodnych dla zainteresowanych, co może pozytywnie wpłynąć na ich liczbę, a przez to na jakość strategii, a potem na pełniejszy udział w jej realizacji.

Ankiety dla mieszkańców obszaru przekazano pocztą elektroniczną do gmin członkowskich, członków, sympatyków i beneficjentów oraz w formie papierowej do lokalnych liderów. Ankiety w wersji papierowej wypełniano także podczas spotkań informacyjnych. Dane z nich zebrane zostały następnie wprowadzone do formularza internetowego. Zebrano ponad 150 ankiet.

Zgodnie z zapisami podpisanej w dniu 14 czerwca 2022 r. w Olsztynie umowy o przyznaniu pomocy na Wsparcie przygotowawcze we wrześniu i w październiku w każdej z 8 gmin odbyły się spotkania informacyjne, których tematem było przekazanie wiedzy o RLKS, zebranie informacji o ocenie warunków życia, analiza potrzeb rozwojowych i potencjału danego obszaru, wstęp do analizy SWOT, a także innowacyjności, cyfryzacji, zagadnieniom środowiska i klimatu, zmianom demograficznym. Informacja o terminach i miejscach spotkań została opublikowana na stronie internetowej LGD, a do samorządowych partnerów wystąpiono z prośbą o jej opublikowanie i przekazanie w sposób zwyczajowo przyjęty do: radnych, sołtysów, jednostek OSP, KGW, podmiotów ekonomii społecznej oraz organizacji pozarządowych.

Podczas spotkań Dyrektor Biura prezentował informacje o LGD Południowa Warmia i jej dokonaniach, o instrumencie RLKS, a także o możliwych zakresach wsparcia zarówno z Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej (PS WPR). Przedstawiono też główne cechy podejścia Leader w obecnej perspektywie, czyli zagadnienia dotyczące: innowacyjności, cyfryzacji, środowiska i klimatu i zmian demograficznych oraz partnerstwa. Następnie (tam, gdzie było to możliwe) metodą design thinking oraz metodą Word Cafe analizowano: warunki życia mieszkańców, problemy z jakimi się borykają, ale także potencjał miejscowości i szanse rozwojowe. Na zakończenie spotkania poprzez krótką sondę uczestnicy wskazywali grupy społeczne wymagające wsparcia i znajdujące się w szczególnie trudnej sytuacji, a także najważniejsze kierunki LGD. Zgodnie z rekomendacją Zespołu roboczego w Pasymiu odbyło się spotkanie z seniorami i seniorkami. Spotkanie pomogła zorganizować Dyrektorka Miejskiego Ośrodka Kultury w Pasymiu. Spotkanie rozpoczęło krótkie przywitanie oraz autoprezentacja uczestników, potem prowadzący (Dyrektor LGD) przedstawiał podstawowe informacje o stowarzyszeniu, eksponując jego otwartość na nowych członków oraz dokonania w poprzednim i mijającym okresie programowania. Następnie z seniorami przeprowadzono wywiad pogłębiony. W pierwszej kolejności zostali oni poinformowani o celu i sposobie przeprowadzenia badania, a także o sposobie wykorzystania jego wyników. Wywiad w swej pierwszej części koncentrował się na ocenie warunków miejsca zamieszkania (jego plusów i minusów), a następnie na potrzebach ludzi starszych. Uczestnicy wymieniali działania, które mogłyby uczynić ich życie na obszarach wiejskich lepszym i ciekawszym. Potem prowadzący i uczestnicy podjęli próbę uporządkowania i usystematyzowania zebranych propozycji. W kolejnej części spotkania skoncentrowano się na sposobach spędzania czasu wolnego i formach aktywności, zarówno

indywidualnej jak i grupowej. W ostatniej części badania uczestnicy wskazywali czynniki wpływające na możliwość realizacji preferowanych aktywności. Spotkanie odbywało się w swobodnej atmosferze i dobrych warunkach (poczęstunek) co sprzyjało szczerej wymianie poglądów. Według podobnego scenariusza w Olsztynku przeprowadzony został wywiad pogłębiony z ludźmi młodymi (Młodzieżowa Rada Miejska w Olsztynku). Oczywiście poruszane były inne problemy i inne zaproponowano rozwiązania. To spotkanie pomógł zorganizować Burmistrz Olsztynka. Młodzi ludzie również wskazali nurtujące ich problemy i wskazywali sposoby ich rozwiązania.

Na każdym ze spotkań uczestnicy dokonywali również oceny, które z grup społecznych znajdują się w najtrudniejszej sytuacji i wymagają najpilniejszego wsparcia.

Konsultacje objęły też partnerów samorządowych. Z uwagi na ograniczone możliwości czasowe tej grupy społecznej spotkania odbyły się indywidualnie z przedstawicielami każdego z samorządów wchodzących w skład LGD Południowa Warmia. Przedstawiono im dotychczasowe efekty prac nad diagnozą społeczną obszaru.

Podczas spotkań udało się wytworzyć przyjazną atmosferę sprzyjającą otwartej i szczerej wymianie informacji. W uzupełnieniu spotkań grupowych Dyrektor Biura w dniu 30.11.2022 r. przeprowadził rozmowę z Leśniczym Nadleśnictwa w Starych Jabłonkach, która dotyczyła głównie możliwości realizacji zadań związanych z rozwojem infrastruktury turystycznej na terenach zarządzanych przez Lasy Państwowe oraz potencjalne zainteresowanie tej instytucji działań odnoszących się do bioróżnorodności. Charakterystycznym i wartym podkreślenia jest fakt, iż nie tylko spotkania informacyjne, obowiązkowe w każdej z gmin, ale i kolejne spotkania odbywały się w różnych miejscowościach obszaru, co także w warstwie realnej dawało uczestnikom możliwość osobistego kontaktu z terenem, o którego przyszłości dyskutowano, a części uczestnikom ułatwiło to dotarcie na spotkanie. Z każdego ze spotkań i wywiadów sporządzone odpowiednie notatki. Potem nastąpiła ich analiza. W pierwszej kolejności wyniki badań zostały przedstawione członkom Zespołu roboczego. Członkowie zespołu omawiali i komentowali te wyniki, a także na ich podstawie wypracowywali ocenę strategiczną obszaru w formie uproszczonej analizy SWOT. Wspólnie z pracownikami Biura uczestniczącymi we wszystkich spotkaniach analizowano działania związane z przeprowadzeniem diagnozy społecznej, w tym informacje zebrane poprzez ankiety. Następnym krokiem było kolejne spotkanie dla członków zespołu eksperckiego. Podczas warsztatu w oparciu o dotychczas zebrane informacje zostały określone podstawowe obszary interwencji dla PS WPR. Podstawowym kryterium były zgłoszone problemy i potrzeby. Ujęto je w 2 grupy, uwzględniając wszystkie możliwości z PS WPR. Korzystano ze wskazań ankiet i dyskusji z kluczowymi grupami interesariuszy, a zarazem oceniono potencjał obszaru i gotowość potencjalnych wnioskodawców do aplikowania o wsparcie. Dyskutowano też o intensywności wsparcia finansowego i adekwatności zaproponowanych w obu programach strategicznych zakresów wsparcia do rzeczywistych potrzeb obszaru objętego LSR dla LGD Południowa Warmia. Wstępnie omówiono też potencjalne zainteresowanie różnych pomiotów poszczególnymi obszarami wsparcia, zwłaszcza w kontekście zróżnicowanej intensywności wsparcia finansowego. Raz jeszcze omówiono ważne zagadnienia jakimi są zasady horyzontalne odnoszące się do równości szans i braku dyskryminacji ze względu na płeć, rasę, orientację seksualną, światopogląd bądź religię, a także zasadę zrównoważonego rozwoju. Podczas ostatniego warsztatowego spotkania grypy eksperckiej omówiono i sformułowano podstawowe rodzaje działań, w tym cele i przedsięwzięcia, a także wskaźniki. Omawiano też Plan komunikacji składający się z czterech kampanii. Pracowników Biura upoważniono do redakcji dokumentów i przeprowadzenia ich konsultacji.

Jak wykazano we wcześniejszych częściach LSR zarówno skład grupy roboczej, oraz miejsca, tematy i rodzaje grup interesariuszy uczestniczących w konsultacjach (młodzi, seniorzy), a także otwarty charakter spotkań i narzędzi analitycznych dowodzą, że nie tylko w założeniach, ale i praktyce LGD na wszystkich etapach przygotowania LSR przestrzegała zasady równości szans i niedyskryminacji ze względu na płeć, rasę, orientację seksualną, światopogląd bądź religię, a także zasadę zrównoważonego rozwoju. Podobnie zamierza czynić w trakcie wdrażania, monitoringu i ewaluacji LSR w okresie programowania 2021-2027. W taki sam sposób lokalna grupa działania odnosi się do zasady zrównoważonego rozwoju, co w szczególności opisane jest w kolejnych rozdziałach strategii.

Przedyskutowano sposoby efektywnej komunikacji LGD z mieszkańcami oraz preferowane formy wzmacniania zaangażowania mieszkańców, czyli działań aktywizująco-integrujących. Na zakończenie prac zaapelowano o dalsze śledzenie poczynąń stowarzyszenia, a także udział w realizacji Lokalnej Strategii

Rozwoju. Niezwykle istotnym etapem przygotowania strategii były konsultacje jej projektu. Dokument przygotowany przez pracowników LGD i wstępnie zaakceptowany przez Zarząd LGD został podany konsultacjom w siedzibie biura LGD Południowa Warmia. Informacja o tym zdarzeniu została przesłana pocztą e-mailową do wszystkich członków i sympatyków organizacji, a także do partnerów samorządowych z prośbą o jej przekazanie radnym oraz członkom rad sołeckich. Poinformowani zostali także uczestnicy dotychczasowych konsultacji. Uwagi mogły być też zgłaszane bezpośrednio w Biurze LGD.

W trakcie wszystkich spotkań poinformowano uczestników także o otrzymanych interpretacjach i wyjaśnieniach dotyczących zarówno warunków konkursu na wybór LSR, jak i możliwych do realizacji zakresów wsparcia, dotyczących PS WPR. Uznano, że dotychczasowy mechanizm oceny sprawdził się w ostatnich kilku latach. Wobec czego należy jedynie wprowadzić korekty wynikające z obecnie obowiązujących zapisów prawa europejskiego i krajowego. Odnosnie do kryteriów najwięcej trudności sprawiło zdefiniowanie innowacyjności i nadanie jej lokalnego kontekstu. Ustalono, że będzie ona obowiązywać w działaniach społecznych.

Podsumowując można stwierdzić, że uczestnicy i uczestniczki procesu przygotowania LSR znają i rozumieją jego cele, ponieważ poprzez różne zaproponowane przez LGD narzędzia współuczestniczyli w całym procesie planowania oddolnego rozwoju obszaru od etapu przygotowania diagnozy, aż po konsultacje końcowego dokumentu, zawierającego proponowane przedsięwzięcia, wartości liczbowe wskaźników oraz budżet. Sposób wykorzystania zebranych podczas konsultacji informacji oraz wniosków z nich płynących są zaprezentowane w kolejnych rozdziałach strategii i w Planie komunikacji. LGD będzie realizować przyjętą Lokalną Strategię Rozwoju także z jak najszerszym i aktywnym udziałem mieszkańców i mieszkańek obszaru, a w tym członków i członkiń stowarzyszenia.

Szczególna uwaga zarówno w działaniach promocyjnych, informacyjnych i animacyjnych będzie poświęcona zdefiniowanym grupom osób znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji, czyli seniorom, młodzieży i kobietom. Dla budowania silnych i trwałych więzi preferowane będą formy kontaktu bezpośredniego. Wynika to z przekonania lokalnej społeczności i władz stowarzyszenia, że prawdziwe i trwałe więzi mogą wytworzyć się tylko w bezpośrednich kontaktach pomiędzy ludźmi. Jak wynika z kilkunastoletnich doświadczeń, wcześniej partnerów stowarzyszenia, a teraz członków stowarzyszenia rozmowy twarzą w twarz prowadzone w przyjaznej atmosferze i dobrych warunkach sprzyjają efektywnej wymianie doświadczeń, wzajemnemu zrozumieniu intencji, poznaniu ograniczeń i wypracowaniu optymalnych rozwiązań. W nieco inny sposób LGD podchodzić będzie do działań o charakterze szkoleniowym. Obok dotychczas dominujących tradycyjnych szkoleń stacjonarnych, w zależności i odpowiednio do zgłaszanych przez zainteresowanych potencjalnych uczestników potrzeb, będą mogły być organizowane szkolenia on-line. Ich plusem jest oszczędność czasu i pieniędzy uczestników, ale pewnym minusem ograniczona wymiana doświadczeń. Dla upowszechnienia wiedzy materiały w wersji elektronicznej będą publikowane na stronie internetowej, co pozwoli na skorzystanie z niej także w innym terminie inną osobą zainteresowaną. Ze względu na indywidualne potrzeby i specyfikę poszczególnych projektów doradztwo będzie świadczone tylko w Biurze LGD. Wynika to ze specyfiki działań potencjalnych beneficjentów i beneficjentek, a także potrzeby zachowania dyskrecji, ważnej w konkurencyjnym trybie przyznawania wsparcia. Partycypacyjny charakter będzie mieć również proces ewaluacji. Dotyczyć to będzie zarówno samej lokalnej strategii rozwoju jak i planu komunikacji oraz procedur i kryteriów.

Zróznicowane metody i techniki wykorzystane na wszystkich kluczowych etapach opracowania LSR

Metoda	Etap opracowania LSR				
	1 Diagnoza, analiza potrzeb i potencjałów	2 Cele, wskaźniki, plan działania	3 Zasady wyboru operacji i ustalania kryteriów wyboru	4 Monitoring i ewaluacja	5 Plan komunikacji
Zespół roboczy	X	X	X	X	X
Badanie ankietowe	X	X	X		X

Metoda	Etap opracowania LSR				
	1 Diagnoza, analiza potrzeb i potencjałów	2 Cele, wskaźniki, plan działania	3 Zasady wyboru operacji i ustalania kryteriów wyboru	4 Monitoring i ewaluacja	5 Plan komunikacji
Warsztaty konsultacyjne	X	X	X	X	X
Spotkania konsultacyjne	X	X	X	X	X
Fokusy	X	X	X		X
Konsultacje internetowe	X	X	X	X	X
Punkt konsultacyjny	X	X	X	X	X

LGD planuje także podtrzymanie aktywności społeczności lokalnej poprzez liczne metody partycypacyjne stosowane na etapie realizacji LSR. W ramach oceny Planu komunikacji oraz ewaluacji działań LGD planowane jest zastosowanie warsztatów, spotkań, badań społecznych i utrzymywanie stałej komunikacji dwustronnej z mieszkańcami za pośrednictwem strony internetowej.

Wysoki poziom zaangażowania mieszkańców w tworzenie LSR pozwala oczekiwać, że również na etapie jej wdrażania aktywność społeczności lokalnej będzie duża. LGD zamierza podtrzymywać zainteresowanie mieszkańców systematycznie informując o każdym etapie wdrażania LSR, biorąc pod uwagę poszczególne grupy docelowe:

1. Strona internetowa: utrzymanie i aktualizowanie strony internetowej oraz profilu na portalu społecznościowym. Są to metody szczególnie preferowane przez ludzi młodych, jednakże wśród seniorów, członków OSP, KGW, sołtysów, czy członków rad sołeckich także są powszechnie stosowane.
2. Baza danych teleadresowych: członków LGD, przedsiębiorców, organizacji pozarządowych, sołtysów i rad sołeckich, przedstawicieli JST, instytucji kultury, instytucji działających na rzecz osób w trudnej sytuacji, zawierające adresy mailowe i numery telefonów, do których będą docierały aktualne informacje wysyłane przez pracowników biura LGD. Ten kanał komunikacji jest szczególnie preferowany przez pracowników JST, przedsiębiorców, członków organizacji pozarządowych, sołtysów i członków rad sołeckich, członków rad gmin.
3. Spotkania informacyjne i konsultacyjne: będą odbywały się szczególnie przed ogłoszeniem lub w trakcie trwania konkursów, mając na celu przybliżenie mieszkańcom zasad udzielania wsparcia. Na spotkanie każdorazowo zostaną zaproszeni przedstawiciele różnych sektorów i grup interesu. Taka forma komunikacji jest preferowana szczególnie przez seniorów, przedstawicieli JST, instytucji kultury, instytucji działających na rzecz osób w trudnej sytuacji społecznej, przedstawicieli organizacji pozarządowych. Spotkania będą mogły być transmitowane poprzez stronę na portalu społecznościowym lub poprzez np. internetowe komunikatory video. Do seniorów (osób po 60 roku życia) chcemy dotrzeć również poprzez udział w spotkaniach uniwersytetów trzeciego wieku i innych stowarzyszeń skupiających seniorów (np. w formie wykładu dotyczącego możliwości realizowania projektów dla seniorów w ramach wdrażania LSR) Do ludzi młodych (do 25 roku życia) dotrzemy również w sposób bezpośredni dzięki współpracy z lokalnymi szkołami np. uczestnicząc w lekcjach wychowawczych czy szkolnych wydarzeniach.
4. Stoisko informacyjne na lokalnym targowisku: stanowi bardzo efektywny sposób przekazywania informacji, ponieważ w jednym czasie, w jednym miejscu gromadzi się duża liczba mieszkańców obszaru, reprezentująca różne sektory i grupy interesu. W miarę możliwości wydatkowania środków w ramach Zarządzania LSR, LGD zorganizuje wydarzenia dla społeczności lokalnej, zgodne z zdefiniowanymi potrzebami i grupami docelowymi (np. festyn, spływ kajakowy, rajd nordic walking, rajd rowerowy). Taka forma komunikowania jest szczególnie preferowana przez organizacje pozarządowe np. KGW, OSP, kluby

sportowe, które mogą prezentować swoją działalność na tego typu wydarzeniach. Wydarzenia będą mogły być transmitowane poprzez stronę na portalu społecznościowym lub np. internetowe komunikaty video.

5. Badania ankietowe mieszkańców obszaru: podczas spotkań informacyjnych, konsultacyjnych, wydarzeń lokalnych i wszelkich innych wydarzeniach organizowanych przez LGD, uczestnicy mogą zostać poproszeni o wypełnienie ankiety na potrzeby monitoringu i ewaluacji. Będzie to narzędzie, dzięki któremu uzyskamy informacje o prawidłowości działań LGD i ewentualnych obszarach, które wymagają poprawy.
6. Warsztaty i szkolenia praktyczne: efektywna komunikacja nie może sprowadzać się tylko i wyłącznie do przekazywania informacji. Osoby zainteresowane działaniem w partnerstwie z LGD oraz chcące skorzystać ze wsparcia LGD będą mogły na warsztatach/szkoleniach podzielić się swoją wiedzą, doświadczeniem, celami, zadaniami, zasobami, ale również będą miały możliwość uświadomienia sobie wspólnej odpowiedzialności za realizację Lokalnej Strategii Rozwoju. LGD natomiast będzie miało możliwość wykorzystać informacje od uczestników w celu bardziej efektywnego sposobu komunikowania założeń i wdrażania LSR.
7. Komunikaty prasowe/promocyjne: stworzymy stałą bazę lokalnej prasy, rozgłośni radiowych, telewizji, telewizji internetowej, również gmin, powiatów, sołectw, instytucji zajmujących się pomocą osobom w trudnej sytuacji, instytucji zajmujących się rynkiem pracy, do których będą wysyłane krótkie informacje o bieżących działaniach zrealizowanych i planowanych do zrealizowania z prośbą o ich bezpłatną publikację.

Szczegółowy opis planowanych działań zawiera Plan komunikacji. W przypadku braku skuteczności powyższych metod będą stosowane inne, które będą mogły pomóc w realizacji Planu komunikacji np. płatne ogłoszenia w lokalnej prasie, spoty reklamowe.

Rozdział IV

Analiza potrzeb i potencjału LSR

ROZDZIAŁ IV. ANALIZA POTENCJAŁU I POTRZEB

Obszar objęty działaniem LGD Południowa Warmia jest spójny przestrzennie, obejmuje centralny fragment województwa warmińsko-mazurskiego o łącznej powierzchni **2022 km²** (co stanowi 0,08% powierzchni województwa oraz 0,006% powierzchni Polski).

Do obszaru działania LGD Południowa Warmia należą gminy wchodzące w skład powiatu olsztyńskiego: Barczewo, Biskupiec, Gietrzwałd, Kolno, Olsztynek, Purda, Stawiguda oraz gmina Pasym, należąca do powiatu szczycieńskiego.

IV.1. DEMOGRAFIA

W skład LGD Południowa Warmia wchodzi 8 gmin (w tym cztery gminy wiejskie i cztery gminy miejsko-wiejskie) zamieszkanymi przez 86.778 osób (wg stanu na 31.12.2020 r.).

Liczba mieszkańców poszczególnych gmin jest zróżnicowana – od 2.874 osób (gmina Kolno) do 18.166 osób (gmina Biskupiec). Średnia powierzchnia gmin wchodzących w skład LGD wyniosła 253 km² i jest wyższa od średniej dla województwa warmińsko-mazurskiego (208 km²) oraz znacznie przekracza wartość ogólnopolską (126 km²).

Przekłada się to na niewielką gęstość zaludnienia. Dla analizowanego obszaru wynosi ona jedynie 41,7 osób na km² (w województwie warmińsko-mazurskim wskaźnik ten wynosi 57,3 osób/km², a w Polsce – 121,8 osoby/km²).

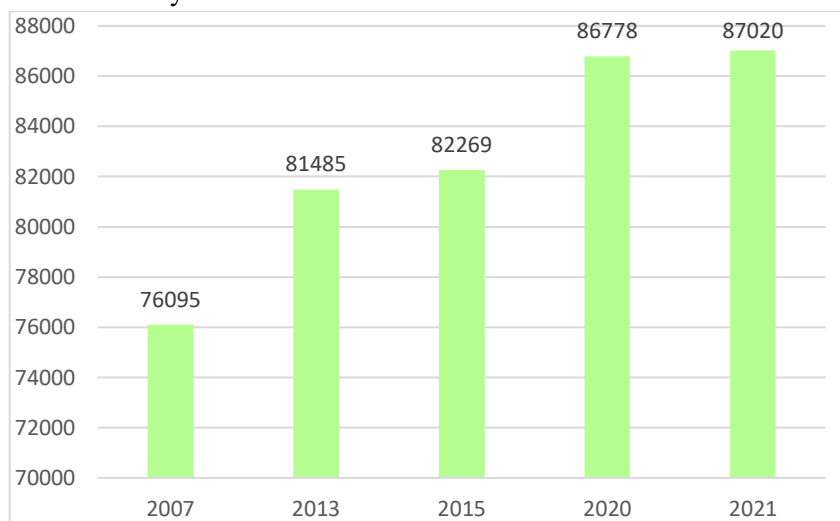
Tabela: zmiana liczby mieszkańców w gminach (w liczbach bezwzględnych)

Lp.	Nazwa gminy	powierzchnia w km ²	2013		2015		2020		2021	
			liczba ludności	gęstość zaludnienia	liczba ludności	gęstość zaludnienia	liczba ludności	gęstość zaludnienia	liczba ludności	gęstość zaludnienia
1	Barczewo	320	17 358	54,24	17 550	54,84	18 092	56,54	18 157	56,74
2	Biskupiec	290	19 187	66,16	19 091	65,83	18 166	62,64	17 989	62,03
3	Gietrzwałd	172	6 348	36,91	6 522	37,92	6 824	39,67	6 838	39,76
4	Kolno	179	3 332	18,61	3 300	18,44	2 874	16,06	2 818	15,74
5	Olsztynek	372	13 989	37,60	13 876	37,30	13 338	35,85	13 239	35,59
6	Pasym	149	5 410	36,31	5 392	36,19	5 137	34,48	5 066	34,00
7	Purda	317	8 463	26,70	8 563	27,01	8 831	27,86	8 886	28,03
8	Stawiguda	223	7 398	33,17	7 975	35,76	13 516	60,61	14 027	62,90
razem LSR			81 485	38,71	82 269	39,16	86 778	41,71	87 020	41,85

Źródło: bank danych lokalnych GUS

W latach 2007 - 2021 na analizowanym obszarze utrzymał się trend związany ze wzrostem ogólnej liczby ludności. W okresie tym liczba mieszkańców powiatu olsztyńskiego i szczycieńskiego zwiększyła się aż o 10.925 osób, w tym największy przyrost nastąpił 4.509 osób.

Wykres 1. Zmiana liczby ludności obszaru LGD Południowa Warmia w latach 2007 – 2021.

Źródło: bank danych lokalnych GUS

Jako całość obszar pozostaje też dość spójny i stabilny demograficznie. Największy wzrost liczby mieszkańców obserwowany jest w Gminie Stawiguda. W gminach najbardziej oddalonych od miasta wojewódzkiego (Biskupiec, Kolno, Olsztynek i Pasym) w ostatnich latach nastąpiło kilkuprocentowe zmniejszenie populacji.

Obszar objęty opracowaniem obejmuje 4 gminy miejsko – wiejskie Barczewo, Biskupiec, Olsztynek i Pasym oraz 4 gminy typowo wiejskie: Gietrzwałd, Kolno, Purda i Stawiguda. W gminach Biskupiec, Kolno, Olsztynek oraz Pasym zamieszkuje 54.733 osoby, czyli 63,07% ludności. Współczynnik ten zmienił się o 5,10 % w stosunku do 2015 r.

Wzrost liczby ludności zanotowano w Gminie Stawiguda – za sprawą przepływu mieszkańców Olsztyna do osiedli podmiejskich /wsi w gminie wiejskiej, które dysponują najbardziej rozbudowaną infrastrukturą komunalną. Ponadto miejscowości podmiejskie są dobrze skomunikowane z miastem powiatowym/wojewódzkim, co pozwala korzystać z jego infrastruktury. Pewne znaczenie dla procesów migracyjnych ma fakt, że najmniej ludne samorządy mają mniejsze budżety, a wskutek tego odpowiednio mniejsze możliwości zaspokajania potrzeb obywateli, w tym i tych rozwojowych.

Jak widać z przedstawionych danych tendencje te pozostają zachowane w kolejnych latach.

Warto zapoznać się też ze współczynnikiem przyrostu naturalnego, czyli stosunkiem różnicy między liczbą urodzeń żywych i liczbą zgonów do liczby ludności, bo pokazuje on w inny sposób zjawiska demograficzne na obszarze objętym LSR.

Tabela: przyrost naturalny wg gmin

Lp.	Nazwa gminy	2013	2015	2020	2021
1	Barczewo	-4	-15	-29	-69
2	Biskupiec	5	-3	-48	-94
3	Gietrzwałd	29	6	-7	-35
4	Kolno	2	-3	-2	-48
5	Olsztynek	15	-19	-53	-41
6	Pasym	17	5	-11	-40
7	Purda	15	9	1	-26
8	Stawiguda	61	78	115	62
9	Warmińsko-mazurskie	-299	-737	-4.647	-8.300

Źródło: bank danych lokalnych GUS

Wskaźnik przyrostu naturalnego w województwie warmińsko-mazurskim w 2020 r. wynosi -4647 (w 2015 r. wynosił -299). Jak widać z zestawienia najtrudniejsza sytuacja jest w Gminie Olsztynek, a najbardziej poprawiła się w Gminie Stawiguda.

Pod względem wieku struktura społeczności obszaru objętego LSR ulega powolnym, ale stałym zmianom. Tak jak na obszarze województwa i kraju spada odsetek ludzi młodych, a rośnie liczba seniorów, zarówno pośród kobiet jak i mężczyzn.

Dla województwa warmińsko-mazurskiego odsetek ludzi młodych wynosi 23,16%, a osób starszych 32,41%, natomiast dla obszaru LGD Południowa Warmia wynosi on odpowiednio: młodzi – 25,03% i seniorzy – 28,15%.

Tabela: struktura ludności wg grup wiekowych (w %)

Lp.	Nazwa gminy	wiek	2013	2015	2020	2021
1	Barczewo	0-24	5 138	5 016	4 908	4 889
		25-69	9 182	9 221	9 210	9 212
		60 i więcej	4 321	4 585	5 575	5 741
2	Biskupiec	0-24	5 393	8 184	4 598	4 536
		25-69	10 221	10 012	8 997	8 814
		60 i więcej	5 142	5 469	6 524	6 643
3	Gietrzwałd	0-24	1 867	1 890	1 931	1 918
		25-69	3 456	3 485	3 409	3 400
		60 i więcej	1 424	1 568	2 060	2 142
4	Kolno	0-24	949	911	711	701
		25-69	1 734	1 714	1 410	1 372
		60 i więcej	994	1 014	1 066	1 048
5	Olsztynek	0-24	4 188	3 978	3 491	3 387
		25-69	7 281	7 215	6 579	6 511
		60 i więcej	3 699	3 819	4 646	4 772
6	Purda	0-24	2 473	2 394	2 435	2 467
		25-69	4 741	4 721	4 581	4 544
		60 i więcej	1 779	2 000	2 453	2 556
7	Stawiguda	0-24	2 151	2 278	4 183	4 332
		25-69	4 182	4 472	7 442	7 718
		60 i więcej	1 460	1 622	2 573	2 738
8	Pasym	0-24	1 689	1 620	1 369	1 315
		25-69	2 812	2 789	2 562	2 534
		60 i więcej	1 300	1 381	1 676	1 700

Źródło: bank danych lokalnych GUS

Jak widać wartości liczbowe tego wskaźnika nie odbiegają w sposób istotny od średniej powiatowej i regionalnej. Najwyższa liczba seniorów jest w Gminie Biskupiec, a najmniej w Gminie Kolno. Natomiast grupa ludzi młodych największa jest w Gminie Barczewo, a najmniej w Gminie Kolno. Jednakże różnice między gminami obszaru są niewielkie, ale tendencja jest stała i wyraźna. Zjawisko to pociąga za sobą poważne konsekwencje dla wielu obszarów życia społecznego.

Równie ważne konsekwencje niesie wzrost udziału osób w wieku nieprodukcyjnym.

Tabela: udział ludność w wieku nieprodukcyjnym do ludności ogółem (w %)

Lp.	Nazwa gminy	2013	2015	2020	2021
1	Barczewo	34	35	39	39
2	Biskupiec	34	35	40	40
3	Gietrzwałd	34	34	39	40
4	Kolno	35	35	39	39
5	Olsztynek	35	35	39	40

6	Purda	32	33	38	38
7	Stawiguda	32	34	37	38
8	Pasym	34	35	38	39

Źródło: bank danych lokalnych GUS

Wskaźnik ten niezmiennie rośnie na całym obszarze objętym LSR, ale najbardziej w Gminie Biskupiec Gietrzwałd i Purda. Rosnąca populacja ludzi znajdujących się w szczególnej sytuacji ze względu na wiek wymaga pewnej analizy.

Pomimo wzrostu ogólnej liczby mieszkańców na obszarze LGD Południowa Warmia dzięki wzrostowi praktycznie w jednej gminie Stawiguda, zauważa się malejącą liczbę mieszkańców w bardziej odległych gminach od Olsztyna. Na większości obszarów wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego oraz kraju dokonuje się to za sprawą naturalnych procesów demograficznych, ale także opuszczania wsi przez ludzi młodych. Młodzi ludzie porzucają swe rodzinne strony z wielu powodów. Jak pokazuje wywiad, generalnie nie znajdują oni na obszarach wiejskich zadowalającej infrastruktury, nawet w tak prozaicznych sprawach jak dostępność sklepów, restauracji i pubów. Mówią też o nieadekwatnym do oczekiwań stanie, funkcjonalności i estetyce miejsc publicznych, zwłaszcza w centrach najmniejszych miejscowości. Młodzi potrzebują też dostosowanej do ich oczekiwań infrastruktury i oferty spędzania czasu wolnego. Tu najczęściej wymieniane są boiska do piłki nożnej i siatkówki oraz siłownie terenowe. Ograniczone finansowe i organizacyjne możliwości instytucji publicznych powodują, że trudno im zaspokoić zróżnicowane potrzeby. Mankamentem jest też czasami przepływ informacji pomiędzy zainteresowanymi stronami, tj. instytucjami i potencjalnymi obiorcami, zarówno co do wyboru form działań kulturalnych czy rekreacyjnych jak i terminów ich organizacji.

Przedmiotem analizy na potrzeby LSR nie było badanie gotowości ludzi młodych do spędzenia reszty życia na obszarze wiejskim lub warunków takiego pozostania, ale ze spotkań można wywieść ogólny wniosek, że ludzie młodzi nie postrzegają swego obecnego miejsca jako szczególnie atrakcyjnego i perspektywicznego. Z drugiej jednak strony zauważają pewne plusy życia „na prowincji”, choćby wolniejsze tempo życia lub bliższy kontakt z naturą.

Nie wszystkie oczekiwania można spełnić poprzez operacje w ramach LSR, jednakże wsłuchanie się głos młodych i oddanie do ich dyspozycji części środków na wskazane przez nich cele może wpłynąć na poprawę dobrostanu ich życia, a w konsekwencji na ograniczenie lub spowolnienie procesu wyludniania się obszarów wiejskich.

Seniorzy nie planują na ogół zmiany miejsca zamieszkania, ale postrzegają je w niektórych elementach podobnie jak ludzie młodzi. Na ogół dobrze czują się w swoich miejscowościach, odczuwają dumę z bogatej i ciekawej historii, czują się związani ze społecznością, wysoko oceniają władze samorządowe i podejmowane przez nie działania. Warty podkreślenia jest fakt wysokiego poziomu ich zorganizowania, czy to przez działające Kluby Seniora, Uniwersytety Trzeciego Wieku, organizacje pozarządowe, a także lokalne inicjatywy. Jednakże wskazują na podobne mankamenty: brak ogólnodostępnych i zorganizowanych zajęć (szkoleń warsztatów) w miejscach do tego przeznaczonych takich jak świetlice, siłownie zewnętrzne, miejsca rekreacji czy estetykę miejsc publicznych. Seniorzy szukają okazji do podniesienia poziomu wiedzy, zwłaszcza w zakresie nowych technologii, a także rozszerzenia palety ofert atrakcyjnego spędzania czasu wolnego. Zauważono, że pewna ich część, zwłaszcza ci najstarsi, znajdują się w trudniejszej sytuacji materialnej, żyją samotnie, z dala od swoich rodzin, niejednokrotnie borykają się z problemami zdrowotnymi. Z tych powodów mają utrudniony dostęp nawet do podstawowej opieki medycznej czy usług rehabilitacyjnych.

IV.2. ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE

Na obszarze objętym LSR występują istotne różnice w gęstości zaludnienia. Największą wartość odnotowuje się w Gminie Biskupiec i Stawiguda, a najmniejszą w Gminie Kolno i Purda.

Średnia dla obszaru wynosi 41,71 osób na km². Jest ona niższa niż średnia dla całego województwa 57,3 osób na km². Obszar objęty LSR leży w bezpośrednim sąsiedztwie Olsztyna i część gmin wchodzących w skład LGD Południowa Warmia należy do aglomeracji olsztyńskiej. Te związki mają znaczenie zarówno gospodarcze, jak i kulturalno-społeczne.

Przez obszar LGD Południowa Warmia przebiegają drogi krajowe nr 16, 7, 51, 53, 57 oraz 58, przez co obszar jest dobrze skomunikowany z pobliskim Olsztynem i pozostałą częścią województwa warmińsko-mazurskiego. Sieć dróg jest dobrze rozwinięta, choć na niektórych odcinkach zastrzeżenia budzi ich stan techniczny. Pewne zastrzeżenia budzi komunikacja publiczna. Podstawowym sposobem przemieszczania się są busy obsługiwane przez prywatne firmy przewozowe. Zapewniają one transport pomiędzy większymi miejscowościami a miastem wojewódzkim. Mieszkańcy zwracają szczególną uwagę na utrudnienia w przemieszczaniu się w granicach gminy, zwłaszcza pomiędzy najmniejszymi wsiami i osadami, skutkuje to utrudnionym dla części, zwłaszcza starszych i mniej zamożnych mieszkańców, dostępem do niektórych usług społecznych, w tym zdrowotnych, rehabilitacyjnych, opiekuńczych, kulturalnych i rekreacyjnych.

W gminach obszaru objętego LSR zauważalne są różnice w poziomie rozwoju podstawowej infrastruktury komunalnej – wodnej, kanalizacyjnej i gazowej.

Tabela: odsetek mieszkańców korzystających z instalacji (%)

Lp.	nazwa gminy	wodociąg				kanalizacja				gaz			
		2013	2015	2020	2021	2013	2015	2020	2021	2013	2015	2020	2021
1	Barczewo	82,40	99,90	99,90	99,90	49,70	58,20	58,80	59,00	8,40	12,50	45,90	52,00
2	Biskupiec	87,10	89,00	89,30	89,30	59,40	64,70	65,50	65,60	8,10	9,10	24,90	25,90
3	Gietrzwałd	87,10	95,10	95,70	95,90	65,10	86,00	87,70	88,10	14,60	19,00	19,60	23,10
4	Kolno	92,90	92,90	93,20	93,00	37,90	37,90	37,70	37,70	0,10	0,10	0,00	0,00
5	Olsztynek	83,40	95,40	95,60	95,70	72,50	80,90	80,70	81,00	50,80	56,90	50,20	57,20
6	Purda	74,50	75,40	76,60	76,80	32,70	41,50	46,30	46,80	5,40	9,20	14,10	15,80
7	Stawiguda	87,60	99,90	99,90	99,90	83,10	95,00	96,00	96,20	31,20	34,20	32,00	33,70
8	Pasym	80,70	86,00	87,00	87,30	43,60	44,30	44,20	44,50	0,10	0,10	0,00	0,00

Źródło: bank danych lokalnych GUS

Najbardziej rozbudowana jest sieć wodociągowa, a najmniej mieszkańców korzysta z sieci gazowych. Taki stan rzeczy nie pozostaje bez wpływu na stan środowiska naturalnego, zwłaszcza wody i powietrza. Jak widać z przedstawionego rankingu najlepsza jest sytuacja w Gminie Stawiguda, która przoduje w dwóch pierwszych kategoriach.

Mieszkańcy, przynajmniej części miejscowości nie też są zadowoleni ze sposobu zagospodarowania, funkcjonalności i estetyki centrów miejscowości. Brakuje im małej architektury, w postaci placów, trawników i kwietników, ławek, a nawet koszy na śmieci.

IV.3. ZASOBY PRZYRODNICZE

Obszar Lokalnej Grupy Działania Stowarzyszenie „Południowa Warmia” jest terenem, który nie został zniszczony działaniem człowieka. Otaczająca przyroda wraz z harmonijną zabudową zachęcają do jego zamieszkania. Dużą część tego obszaru stanowią obszary objęte prawną ochroną przyrody, w tym o międzynarodowej randze. Dotychczasowy dobry stan środowiska przyrodniczego predysponuje niniejszy teren jako obszar do zrównoważonego rozwoju. Wysokie walory przyrodniczo-krajobrazowe umożliwiają rozwój różnych form turystyki, rekreacji i sportu, przemysłu czystych technologii oraz rolnictwa wytwarzającego produkty najwyższej jakości (zdrowa żywność). Człowiek coraz częściej ucieka do takich miejsc, przenosząc się z przeludnionych miast, wybierając małe miejscowości wiejskie jako alternatywę, jeśli można połączyć to z łatwym dotarciem do miejsca pracy. Unikatowe cechy krajobrazowe i kulturowe tej ziemi stawiają ją wśród najciekawszych i najatrakcyjniejszych krain Polski. Wpływa na to urozmaicony krajobraz polodowcowy, z dużą ilością jezior i rzek, duża zmienność flory i fauny, jak również zachowane elementy kulturowe, harmonijnie w ten krajobraz wpisane.

Środowisko przyrodnicze obszaru LGD, a zwłaszcza dziko żyjące zwierzęta i rośliny są pod nieustannym wpływem czynników, które przyczyniają się do zagrożenia, zubożenia i w konsekwencji do ograniczenia występowania oraz zaniku licznych gatunków roślin i zwierząt na obszarach swojego naturalnego zasięgu. Te niekorzystne zjawiska trzeba w miarę możliwości ograniczać, a nawet likwidować. Działania przyczyniające się do ochrony i zachowania środowiska przyrodniczego muszą odbywać się na wielu płaszczyznach, także w postaci działań ochronnych o charakterze konserwatorskim, znajdujących swój wyraz w tworzeniu w skali poszczególnych gmin, regionów i całego kraju racjonalnej sieci obszarów chronionych.

Występujące formy ochrony stosowane na obszarze LGD to: rezerwat przyrody, obszary chronionego krajobrazu, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe, użytki ekologiczne, strefy ciszy, pomniki przyrody i parki wiejskie. Udział obszarów chronionych przedstawia poniższa tabela.

Tabela: Udział obszarów prawnie chronionych w powierzchni LGD Południowa Warmia (stan na 31.12.2020 r.)

Nazwa gminy	powierzchnia gminy w ha	udział obszarów prawnie chronionych w powierzchni ogółem		rezerваты przyrody		obszary chronionego krajobrazu razem		użytki ekologiczne		zespoły przyrodniczo-krajobrazowe		razem formy ochrony przyrody	
		2020		2020		2020		2020		2020		2020	
		ha	[%]	[ha]	[%]	[ha]	[%]	[ha]	[%]	[ha]	[%]	[ha]	[%]
Barczewo	32 001	12 928,4	40,4	0,00	0,00	12 936,75	40,43	121,79	0,38	0,00	0,00	25 986,94	81,21
Biskupiec	29 041	14 026,8	48,3	52,84	0,18	11 105,19	38,24	259,73	0,89	2 826,00	9,73	28 270,56	97,35
Gietrzwałd	17 233	14 286,2	82,9	712,37	4,13	14 429,01	83,73	0,00	0,00	0,00	0,00	15 141,38	87,86
Kolno	17 859	8 429,4	47,2	8,64	0,05	8 416,81	47,13	0,00	0,00	0,00	0,00	16 854,90	94,38
Olsztynek	37 151	26 340,1	70,9	312,52	0,84	25 434,19	68,46	0,00	0,00	1 009,66	2,72	26 756,37	72,02
Purda	31 812	26 404,0	83,0	1 174,42	3,69	26 394,07	82,97	184,97	0,58	0,00	0,00	27 763,35	87,27
Stawiguda	22 287	18 163,9	81,5	1 899,36	8,52	18 155,86	81,46	15,95	0,07	11,35	0,05	20 090,57	90,14
Pasym	14 920	12 040,4	80,7	207,80	1,39	12 036,36	80,67	194,00	1,30	0,00	0,00	12 442,24	83,39
LGD Południowa Warmia (pow. 202.304,00 ha)												173 306,31	85,67

Źródło: bank danych lokalnych GUS

Na terenie LGD występują następujące, najważniejsze formy ochrony przyrody:

1. Obszar Chronionego Krajobrazu Puszczy Napiwodzko-Ramuckiej,
2. Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Pasłęki,
3. Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Środkowej Łyny,
4. Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Drwęcy,
5. Obszar Chronionego Krajobrazu Lasów Taborskich,
6. Obszar Chronionego Krajobrazu Jeziora Mielno,
7. Obszar Chronionego Krajobrazu Pojezierza Olsztyńskiego,

8. Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Symsarny,
9. Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Rzeki Guber,
10. Obszar Chronionego Krajobrazu Jezior Legińsko-Mrągowskich.

W trakcie konsultacji zwracano uwagę na, nieco mniejszy niż przed kilku laty, ale wciąż zauważalny, problem porzucania różnego rodzaju odpadów, głównie na terenach leśnych. Mieszkańcy są zgodni, że dowodzi to wciąż niskiej świadomości ekologicznej. Ważnym jest, że w corocznych akcjach sprzątania „Brzegów Jeziora Gim” stałą frekwencję zapewniają nie tylko mieszkańcy Gminy Purda ale także osoby posiadające domki letniskowe i turyści w każdym wieku i reprezentujący różne środowiska i organizacje (osoby prywatne, organizacje pozarządowe – w tym LGD Południowa Warmia, LGR Pojezierze Olsztyńskie, sołectwa, gmina, nadleśnictwa, straż leśna i straż rybicka).

IV.4. SYTUACJA SPOŁECZNO-GOSPODARCZA

Sytuacja społeczno-gospodarcza może być opisywana na wiele sposobów, bowiem to pojęcie obejmuje bardzo dużo dziedzin życia społecznego. Prosty wskaźnikiem jest dochód podatkowy gminy w przeliczeniu na jednego mieszkańca.

Tabela: Wskaźnik G - podstawowych dochodów podatkowych na 1 mieszkańca gminy przyjęty do obliczania subwencji wyrównawczej na 2020 r.

Lp.	nazwa gminy	dochód w 2013 r.	dochód w 2020 r.	2013/2020
1	Barczewo	1 066,10	1 524,88	1,43
2	Biskupiec	816,65	1 347,25	1,65
3	Gietrzwałd	1 337,39	2 027,68	1,52
4	Kolno	846,17	1 164,01	1,38
5	Olsztynek	1 116,52	1 782,72	1,60
6	Purda	947,58	1 556,74	1,64
7	Stawiguda	1 838,87	2 754,61	1,50
8	Pasym	1 160,24	1 524,33	1,31

Źródło: Wskaźnik G – podstawowych dochodów podatkowych na 1 mieszkańca gminy przyjęty do obliczania subwencji wyrównawczej na 2020 r.

Jak widać z powyższego zestawienia we wszystkich gminach w ostatnich latach zanotowano wyraźny i w miarę równy wzrost dochodu średnio o 50%. Należy jednak zaznaczyć, że jest to wzrost wyrażony w liczbach bezwzględnych, co nie jest jednoznaczne z wyraźną poprawą realnej sytuacji finansowej samorządów. Wprost przeciwnie, samorządowcy podkreślają, że wskutek niektórych działań państwa, zwłaszcza w sferze podatkowej maleją ich realne możliwości wykonywania zadań własnych.

Nieco inną informację niesie zestawienie gmin zagrożonych trwałą marginalizacją. Decyzję o zaliczeniu gminy do tej kategorii podejmuje się na szczeblu centralnym. Składa się na nią wiele czynników.

Tabela: gminy zagrożone trwałą marginalizacją na obszarze LSR (kryt.51)

województwo	powiat	Gmina
warmińsko-mazurskie	olsztyński	Kolno

Źródło: Zaktualizowana lista gmin zagrożonych trwałą marginalizacją, programowanie_2021-2027
<https://www.gov.pl/web/fundusze-regiony/krajowa-strategia-rozwoju-regionalnego>

Tylko 1 z 8 gmin obszaru została wpisana na tę listę.

IV.5. RYNEK PRACY I PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ

Sytuacja na rynku pracy na obszarze objętym LSR od kilku lat ulegała stałej poprawie.

Tabela: stopa bezrobocia w % w ostatnich latach

Nazwa	2013	2015	2020	2021	2022
POLSKA	13,4	9,7	6,3	5,8	5,2
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	21,6	16,2	10,2	9,1	8,7
Powiat olsztyński	22,8	17,5	10,2	8,0	7,2
Powiat szczycieński	25,3	17,3	10,2	9,3	8,6

Źródło: bank danych lokalnych GUS.

Stopa bezrobocia w powiecie olsztyńskim oraz szczycieńskim była wyższa od średniej krajowej, a równa ze średnią wojewódzką.

Tabela: liczba bezrobotnych zarejestrowanych według gmin

Lp.	nazwa gminy	2013		2015		2020		2021		2022	
		ogółem	w tym kobiety	ogółem	w tym kobiety	ogółem	w tym kobiety	ogółem	w tym kobiety	ogółem	w tym kobiety
1	Barczewo	1 177	639	900	501	533	312	390	228	307	171
2	Biskupiec	1 734	860	1 248	645	823	474	627	353	544	309
3	Gietrzwałd	401	214	269	146	182	108	118	67	85	53
4	Kolno	385	199	260	148	173	93	107	62	112	65
5	Olsztynek	1 051	542	724	397	266	147	167	91	142	75
6	Purda	553	291	412	231	277	151	182	93	161	73
7	Stawiguda	377	186	283	150	213	131	130	82	101	62
8	Pasym	437	241	281	147	136	67	131	81	110	61
	razem	6 115	3 172	4 377	2 365	2 603	1 483	1 852	1 057	1 562	869

Źródło: bank danych lokalnych GUS.

Od kilku lat utrzymuje się wyraźna przewaga bezrobotnych kobiet, która na koniec 2020 r. wynosiła 1483, przy 1120 mężczyznach. Jak wynika z obserwacji oraz informacji zebranych podczas spotkań można wywnioskować, że pozycja kobiet jest słabsza na rynku pracy niż mężczyzn. Młode kobiety, które posiadają małe dzieci mają trudności ze znalezieniem pracy. Te starsze są częściej zwalniane i mniej chętnie zatrudniane. Co nasuwa wniosek, że kobiety częściej niż mężczyźni zagrożone są długotrwałym bezrobociem.

Oznacza to, że kobiety nadal pozostają grupą znajdującą się w szczególnej sytuacji na rynku pracy. Tak więc kobiety powinny uzyskać preferencje w obszarze tworzenia nowych miejsc pracy. Zebrane informacje nie dają możliwości wskazania branż ze szczególnym potencjałem rozwojowym.

Dane dotyczące przedsiębiorczości mieszkańców obszaru LGD Południowa Warmia są optymistyczne. Na analizowanym terenie funkcjonowało na koniec 2020 roku 8 608 podmiotów gospodarczych, zaś 6 694 osób fizycznych prowadziło własną działalność gospodarczą.

Tabela: liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do REGON

Lp.	Nazwa gminy	2013		2015		2020		2021		2022	
		liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do REGON	Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą wg sekcji PKD 2007	liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do REGON	Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą wg sekcji PKD 2007	liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do REGON	Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą wg sekcji PKD 2007	liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do REGON	Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą wg sekcji PKD 2007	liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do REGON	Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą wg sekcji PKD 2007
1	Barczewo	1 451	1 117	1 471	1 104	1 763	1 374	1 847	1 445	1 953	1 523
2	Biskupiec	1 446	1 037	1 423	1 015	1 634	1 205	1 689	1 242	1 696	1 237
3	Gietrzwałd	611	468	636	479	808	619	844	649	881	665

4	Kolno	139	96	159	109	154	106	159	110	165	116
5	Olsztynek	1 154	833	1 129	798	1 172	838	1 197	857	1 243	886
6	Purda	696	559	734	576	913	731	941	756	985	794
7	Stawiguda	1 026	856	1 116	913	1 751	1 485	1 909	1 608	2 114	1797
8	Pasym	375	308	381	308	413	336	441	359	456	377
razem obszar		6 898	5 274	7 049	5 302	8 608	6 694	9 027	7 026	9 493	7 395

Źródło: bank danych lokalnych GUS

Tabela wskazuje ogólną tendencję wzrostu, we wszystkich gminach obszaru, liczby podmiotów zarejestrowanych przez Główny Urząd Statystyczny oraz tych prowadzących własną działalność.

Tabela: podmioty wpisane do rejestru na 1000 mieszkańców

Lp.	Nazwa gminy	2013	2015	2020	2021
1	Barczewo	83,6	83,8	97,4	101,7
2	Biskupiec	75,4	74,5	89,9	93,9
3	Gietrzwałd	96,3	97,5	118,4	123,4
4	Kolno	41,7	48,2	53,6	56,4
5	Olsztynek	82,5	81,4	87,9	90,4
6	Purda	82,2	85,7	103,4	105,9
7	Stawiguda	138,7	139,9	129,6	136,1
8	Pasym	69,3	70,7	80,4	87,1
9	Średnia dla obszaru LGD	83,7	85,2	95,1	99,4
10	Województwo warmińsko-mazurskie	84,5	86	98,4	102,4
11	Polska	105,7	108,9	122,4	127,6

Źródło: bank danych lokalnych GUS

We wszystkich gminach obszaru zaobserwowano wzrost liczby podmiotów gospodarczych.

Tabela: podmioty według klas wielkości

Lp.	nazwa gminy	wielkość	2013	2015	2020	2021	2022
1	Barczewo	0-9	1 385	1 401	1 698	1 779	1 886
		10-49	54	57	53	56	55
		50 i więcej	12	13	12	12	12
2	Biskupiec	0-9	1 378	1 355	1 565	1 624	1 632
		10-49	59	59	60	56	55
		50 i więcej	9	9	9	9	9
3	Gietrzwałd	0-9	580	603	777	813	849
		10-49	27	29	27	27	28
		50 i więcej	4	4	4	4	4
4	Kolno	0-9	132	152	147	152	157
		10-49	7	7	6	6	7
		50 i więcej	0	0	1	1	1
5	Olsztynek	0-9	1 096	1 072	1 120	1 148	1 198
		10-49	48	46	41	39	36
		50 i więcej	10	11	11	10	9
6	Purda	0-9	670	708	889	914	961
		10-49	25	25	23	26	23

		50 i więcej	1	1	1	1	1
7	Stawiguda	0-9	983	1 073	1 707	1 863	2 065
		10-49	39	40	40	42	45
		50 i więcej	4	3	4	4	4
8	Pasym	0-9	353	357	395	424	439
		10-49	21	22	18	17	17
		50 i więcej	1	2	0	0	0
9	obszar LGD Południowa Warmia	0-9	6 577	6 721	8 298	8 717	9 187
		10-49	280	285	268	269	266
		50 i więcej	41	43	42	41	40

Źródło: bank danych lokalnych GUS

Na obszarze LGD dominują mikroprzedsiębiorstwa. W kategorii do 9 pracowników we wszystkich gminach obszaru zarejestrowano wzrost liczby podmiotów. Natomiast wśród małych przedsiębiorstw spadek liczby podmiotów odnotowano w 6 gminach (Barczewo, Gietrzwałd, Kolno, Olsztynek, Pasym i Purda). W kategorii średnich przedsiębiorstw wzrost nastąpił w Gminie Biskupiec, a nie zmieniła się w Gminie Stawiguda. Taką strukturę, z przewagą mikro przedsiębiorstw można uznać za silną stronę obszaru, bo rozporozszona przedsiębiorczość szybciej i elastyczniej reaguje na zmiany makroekonomiczne.

Ze względu na mniejszą intensywność (znacznie mniej atrakcyjną dla potencjalnych beneficjentów w porównaniu z perspektywą 2014-2020) planowanego wsparcia dla rozwoju przedsiębiorczości w ramach strategii zaplanowano wsparcie niewielkiej liczby operacji. Wsparcie dla powstających lub rozwijanych podmiotów gospodarczych skierowane będzie w kierunku inteligentnych specjalizacji wojewódzkich.

Przedsiębiorcy, ale i mieszkańcy zwracali uwagę na wciąż nierozwiązany problem dużej zmienności regulacji prawnych, a także nowe zagrożenie jakim jest gwałtowny i nieprzewidywalny wzrost kosztów prowadzenia działalności spowodowany podniesieniem choćby cen nośników energii.

Pomimo niestabilności prawa i zbyt dużych zmian w przepisach dotyczących prowadzenia działalności gospodarczej, nadal mieszkańcy obszaru LGD Południowa Warmia poszukują możliwości wsparcia finansowego nowych lub rozwoju istniejących działalności gospodarczych. Jest to istotne na obszarach wiejskich z myślą o zatrzymaniu młodych ludzi, którzy mogą prowadzić swoje działalności nie tylko lokalnie ale także zdalnie. Warunkiem koniecznym jest tu jednak dostęp do szerokopasmowego internetu i wsparcia w dostępie do niezbędnej infrastruktury oraz usług instytucji otoczenia biznesu.

Średnia liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON na 1000 mieszkańców na obszarze LGD Południowa Warmia jest poniżej średniej województwa warmińsko-mazurskiego jak również poniżej średniej dla Polski, dlatego konieczne jest kierowanie wsparcia dla sektora gospodarczego. Jest to również jeden z wniosków wynikających z konsultacji z mieszkańcami.

IV.6. ROLNICTWO

W województwie warmińsko-mazurskim w 2020 r. średnia wielkość gospodarstwa rolnego wynosiła 25,19 ha co jest większe od średniej krajowej wynoszącej 11,04 ha. W powiecie olsztyńskim 25,04 ha a w szczycieńskim 18,14 ha. Gospodarstwa rolne w których ponad 50% dochodu pochodzi z działalności rolniczej stanowią w województwie 44,71 %, w powiecie olsztyńskim 34,78 % a w powiecie szczycieńskim 40,45%. Ważną informacją jest klasa wielkości ekonomicznej gospodarstwa wyrażona w tysiącach euro, ponieważ małe gospodarstwa są definiowane jako osiągające wielkość ekonomiczną do 25 000 euro rocznie. W województwie warmińsko-mazurskim stanowią one 71,78%, w powiecie olsztyńskim 78,25%, w powiecie szczycieńskim 73,25% (Źródło: bank danych lokalnych www.stat.gov.pl dla województwa warmińsko-mazurskiego, dane z Warmińsko-Mazurskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Olsztynie) .

Ciekawym wskaźnikiem jest liczba gospodarstw rolnych, których liczba spadła w województwie od 2010 roku o 1531, w powiecie szczycieńskim o 1989 ale w powiecie olsztyńskim wzrosła o 58. Spadek jest naturalnym elementem starzenia się polskiej wsi. Wzrost w powiecie olsztyńskim spowodowany był możliwością otrzymania dofinansowania do utworzenia gospodarstwa.

Małe gospodarstwa ciężko jest utrzymać wyłącznie z produkcji rolnej, zwłaszcza przy dużym uzależnieniu od warunków pogodowych, a także od niepewnych sytuacji rynkowych (ogromne wzrosty cen nośników energii, nawozów, paliwa itp.). Dlatego też małe gospodarstwa szukają dodatkowych źródeł dochodów niezależnych od warunków na które nie mają wpływu. Przy powszechnej promocji zdrowego trybu życia, zmian sposobów żywienia, chęci docierania konsumentów bezpośrednio do producentów żywności nastąpił wzrost zainteresowania pokazywaniem, w jaki sposób powstaje naturalna żywność oraz prowadzeniem edukacji w tym zakresie. Wszystkie te elementy łączą w sobie Krótkie Łańcuchy Dostaw Żywności oraz Zagrody Edukacyjne. KŁŻ wymagają dodatkowo współpracy producentów, co jest trudnym rozwiązaniem, zwłaszcza jeżeli dotyczy to kilku lub kilkunastu producentów/rolników ale z racji praktycznego doświadczenia LGD Południowa Warmia w tym zakresie, ma to sens i przyszłość. Podobnie jak istniejące Zagrody Edukacyjne, które dzięki wprowadzeniu do istniejącej produkcji rolnej zakresu edukacji potrafią przetrwać i osiągać dochody nawet w warunkach niepokojących zmian klimatycznych.

Na obszarze LGD Południowa Warmia istnieje obecnie 1 zagroda edukacyjna. Zagroda Edukacyjna Warmińska Pszczoła funkcjonuje na terenie Gminy Purda. W trakcie spotkań z mieszkańcami wykazywali oni zainteresowanie tworzeniem i funkcjonowaniem tego typu działalności. Dodatkowo LGD Południowa Warmia zrealizowała projekt współpracy o tytule Turystyczne Zagrody Edukacyjne (w ramach PROW 2014-2020), którego celem ogólnym był rozwój i promocja obszarów wiejskich partnerskich LGD poprzez wzrost wiedzy i aktywizację społeczności lokalnej na rzecz rozwoju obszarów wiejskich. Cel ogólny został osiągnięty poprzez organizację szkoleń, w tym wykładów i warsztatów, opracowanie programów pobytowych, utworzenie podstron www.

IV.7. POMOC SPOŁECZNA

Lokalna Strategia Rozwoju w istotnej części jest nastawiona na potrzeby najsłabszych członków lokalnej społeczności. Ważnym zadaniem jest wskazanie grup osób, które się w niej znajdują. Wyznacznikiem zamożności obszaru jest ilość osób, które potrzebują wsparcia instytucji publicznych.

Tabela: Osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej

Lp.	Nazwa gminy	2013	2015	2020	2021
1	Barczewo	1 990	1 906	1 085	930
2	Biskupiec	2 761	2 580	1 713	1 504
3	Gietrzwałd	607	536	394	341
4	Kolno	518	446	237	210
5	Olsztynek	2 169	1 799	972	907
6	Purda	873	785	435	358
7	Stawiguda	453	388	240	199
8	Pasym	1 165	1 070	671	564

Źródło: bank danych lokalnych GUS

We wszystkich gminach objętych diagnozą zmniejszyła się liczba mieszkańców korzystających z pomocy społecznej. Ciągłe niezaspokojenie jakiegokolwiek potrzeby biologicznej bądź psychologicznej, czyli deprywacja jest jednym ze źródeł stresu. Powoduje ona ciągłe poczucie dyskomfortu.

Ważnym zadaniem będzie przybliżenie i rozszerzenie wsparcia społecznego bliżej miejsca zamieszkania osób wymagających wsparcia, a także tam, gdzie będzie to możliwe deinstytucjonalizacja pomocy w ramach działań LGD, jej beneficjentów i partnerów.

Instytucjonalny system pomocy i wsparcia organizowany jest na rzecz osób i rodzin, które znalazły się w trudnej sytuacji życiowej. Tworzą go podmioty działające w sferze pomocy i integracji społecznej. Podstawową jednostką organizacyjną na szczeblu powiatu jest Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Olsztynie oraz Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Szczytnie.

Na obszarze funkcjonowania LGD Południowa Warmia funkcjonują różnego rodzaju instytucje i placówki wsparcia osób i ich rodzin.

1. Placówki opiekuńczo-wychowawcze – 4 szt.
 - Dom dla Dzieci „Keja” w Biskupcu,
 - Dom dla Dzieci im. Michała Lengowskiego w Gryźlinach,
 - Dom dla Dzieci „Pod Skrzydłami” w Olsztynku
 - Dom dla Dzieci „Zgoda” w Olsztynku
2. Punkty Interwencji Kryzysowej prowadzone przez Powiatowy Ośrodek Interwencji Kryzysowej – 1 szt.
 - w Olsztynku – koło Domu dla Dzieci „Nad Jeziorem”,
3. Domy Pomocy Społecznej – 3 szt.
 - Dom Pomocy Społecznej w Barczewie – dla osób w podeszłym wieku oraz przewlekłe somatycznie chorych;
 - Dom Pomocy Społecznej w Grażymach – dla dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie;
 - Dom Pomocy Społecznej „Zacisze” w Olsztynku – dla osób przewlekłe psychicznie chorych
4. Ośrodki pomocy społecznej – 8 szt.
 - Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Barczewie,
 - Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Biskupcu,
 - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Gietrzwałdzie,
 - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kolnie,
 - Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Olsztynku,
 - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Purdzie,
 - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Stawigudzie,

- Miejsko Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Pasymiu,
- 5. Kluby Integracji Społecznej – 6 szt.
 - Klub Integracji Społecznej w Barczewie,
 - Klub Integracji Społecznej w Biskupcu,
 - Klub Integracji Społecznej w Kolnie,
 - Klub Integracji Społecznej w Olsztynku,
 - Klub Integracji Społecznej w Purdzie,
 - Klub Integracji Społecznej w Pasymiu,
- 6. Warsztaty terapii zajęciowej – 2 szt.
 - WTZ przy PSONI Koło w Biskupcu
 - WTZ przy Stowarzyszeniu na Rzecz Osób Niepełnosprawnych i Ich Rodzin w Olsztynku
- 7. Środowiskowe Domy Pomocy Społecznej – 3 szt.
 - Środowiskowy Dom Pomocy Społecznej w Marcinkowie z filią w Prejłowie
 - Środowiskowy Dom Pomocy Społecznej w Biskupcu
- 8. Dienne Domy Pomocy – 3 szt.
 - Dom Dziennego Pobytu w Biskupcu przy MOPS w Biskupcu
 - Dom Dziennego Pobytu w Olsztynku przy MOPS w Olsztynku
 - Dom Dziennego Pobytu, „Radość” przy MOPS w Barczewie
- 9. Rodzinne Domy Pomocy – 4 szt.
 - Prywatny Dom Opieki „EDO” w Marcinkowie, gmina Purda
 - Całodobowy Dom Opieki w Waplewie, gmina Olsztynek
 - Dom Opieki „Młodzi Duchem Dom Seniora Mazury” w Biesalu, gmina Gietrzwałd
 - Rodzinny Dom Opieki w Miodówku, gmina Stawiguda

Członkiem LGD Południowa Warmia jest Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym Koło w Biskupcu będące wsparciem merytorycznym naszych działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami.

IV.8. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA

Placówki oświatowe i opiekuńcze

Infrastruktura społeczna ma olbrzymie znaczenie dla funkcjonowania wspólnot lokalnych, bo korzystają z niej w zasadzie wszyscy mieszkańcy, niezależnie od wieku, płci czy statusu zawodowego. Jej dostępność i sposób funkcjonowania w znacznym stopniu decyduje o standardzie życia.

Tabela: placówki oświatowe i opiekuńcze

Lp.	Nazwa gminy	żłobki i kluby dziecięce				przedszkola				szkoły podstawowe			
		2013	2015	2020	2021	2013	2015	2020	2021	2013	2015	2020	2021
1	Barczewo	0	0	2	2	8	7	8	8	8	8	8	8
2	Biskupiec	0	1	2	2	13	12	12	12	8	8	8	8
3	Gietrzwałd	1	0	1	1	4	4	4	4	3	3	3	3
4	Kolno	0	0	0	0	2	2	2	2	4	4	4	3
5	Olsztynek	0	0	1	1	5	5	6	6	5	6	8	7
6	Purda	0	0	0	0	6	6	5	5	5	5	5	5
7	Stawiguda	1	3	4	4	5	5	6	6	3	3	4	4
8	Pasym	0	0	0	0	3	3	3	3	3	3	3	3

Źródło: bank danych lokalnych GUS

Powyższa tabela wskazuje, że o 100% wzrosła liczba placówek zajmujących się najmłodszymi, a w pozostałych kategoriach zmiany są nieznaczne. To nie dowodzi braku dbałości władz samorządowych o rozwój sieci szkół, przedszkoli czy żłobków, a wynika z tendencji demograficznych, czyli malejącej liczby mieszkańców w wieku szkolnym. Władze samorządowe gmin raczej borykają się z kosztami ich utrzymania, a inwestycje koncentrują na poprawie standardu wyposażenia i modernizacji obiektów.

Niezmieniona pozostaje także liczba szkół ponadpodstawowych, a ściślej liczba placówek. Zmianie, odpowiednio do potrzeb ulega ich struktura, czyli poziom kształcenia (szkoły branżowe lub licea lub technika) oraz profile kształcenia. Także i w tym przypadku samorząd powiatowy dąży do poprawy warunków kształcenia i racjonalizacji kosztów, m.in. poprzez inwestycje termomodernizacyjne. Mimo stosunkowo niewielkiej liczby placówek oświatowych na poziomie ponadpodstawowym dostęp mieszkańców obszaru LGD do różnych form kształcenia jest dobry, bowiem w Olsztynie (położonym „na zewnątrz” obszaru) oprócz placówek publicznych, funkcjonują szkoły prywatne, oferujące edukację na różnych poziomach kształcenia.

Placówki kulturalne

We wszystkich gminach działają biblioteki (które są obowiązkowym zadaniem własnym samorządów gminnych), oraz ośrodki kultury. W części gmin dokonano połączenia tych placówek, co powinno przyczynić się do zwiększenia efektywności ich działań, co ważne w trudnym czasie, jaki nadchodzi. Obiekty są generalnie dobrze wyposażone, choć niektórym brakuje wystarczającej ilości sprzętu do realizacji, utrwalania (nagrywania) i rozpowszechniania treści z wykorzystaniem internetu, albo borykają się z niewystarczającą ilością środków na działania merytoryczne. Jak zapewniają ich kierownicy gotowe są one, przy pewnym wsparciu, do wprowadzania na większą niż dotąd skalę nowych technologii prowadzenia działalności, w tym z wykorzystaniem form przekazu elektronicznego (on-line).

Tabela: placówki/obiekty kulturalne

Lp.	Nazwa gminy	MOK/GOK	Bibliotek	CKB (GOK + Biblioteka)	Inne (w tym świetlice)
1	Barczewo	0	1	1	6
2	Biskupiec	1	1	0	25
3	Gietrzwałd	0	4	1	10
4	Kolno	1	1	0	11
5	Olsztynek	1	1	0	15
6	Purda	1	1	0	11
7	Stawiguda	1	2	0	8
8	Pasym	1	1	0	11

Źródło: dane własne LGD

W życiu społeczności wiejskich szczególne miejsce zajmują świetlice, które pełnią różnorodne funkcje. Obywają się w nich oficjalne zebrania wiejskie, ale także imprezy kulturalne i warsztaty, a także imprezy rodzinne. W dość zgodnej ocenie i samorządów i mieszkańców ich liczba odpowiada aktualnym potrzebom, ale standard i wyposażenie części z nich mogłyby ulec poprawie.

Problemem od lat jest brak środków na prowadzenie w nich zajęć, atrakcyjnych i zgodnych z oczekiwaniami oraz aspiracjami różnych grup mieszkańców. Potwierdzają to po raz kolejny opinie zebrane w trakcie konsultacji. Nowym sygnalizowanym problemem może być brak pieniędzy na utrzymanie obiektów, w tym tak podstawowe jak ich ogrzewanie i oświetlenie. Wynika to z faktu wzrostu cen nośników energii przy jednoczesnym prognozowanym spadku dochodów własnych samorządów gminnych. W kryzysowych czasach można spodziewać się, że w ramach oszczędności w pierwszej kolejności z budżetów samorządów znikną środki na działania związane z zagospodarowaniem czasu wolnego.

Mieszkańcy sygnalizowali potrzebę powstania nowych obiektów sportowych lub rekreacyjnych, ale obserwacje i oceny zarządców pokazują, że te już istniejące nie zawsze są w pełni wykorzystane. Także i w tej kategorii obawy budzą bieżące koszty eksploatacji, choćby oświetlenia i ogrzewania w okresie jesiennym i zimowym. Powtarzającym się sygnałem jest brak animatorów (trenerów) działań społecznych, w tym kulturalnych i rekreacyjnych.

Tabela: placówki/obiekty sportowe i rekreacyjne

Lp.	Nazwa gminy	Hale sportowe (w tym szkolne)	Stadiony/boiska (w tym szkolne, Orliki)	Inne (plac zabaw, siłownie plenerowe, itp.)
1	Barczewo	3	3	51
2	Biskupiec	8	32	66
3	Gietrzwałd	3	9	27
4	Kolno	1	3	9
5	Olsztynek	3	4	39
6	Purda	1	22	45
7	Stawiguda	2	19	36
8	Pasym	1	23	17

Źródło: dane własne LGD

W ramach konsultacji LSR zgłoszono propozycje najbardziej potrzebnych, ale równocześnie najbardziej efektywnych, obszarów wsparcia lokalnych społeczności. W odniesieniu do niekomercyjnej infrastruktury publicznej najbardziej na czasie są działania inwestycyjne, które dzięki wykorzystaniu odnawialnych źródeł energii pozwolą obniżyć koszty ich utrzymania, a przez to zwiększyć ich zagospodarowanie i użyteczność dla mieszkańców.

Niektóre z nich mogą poprzez odpowiednie dostosowanie i likwidację barier uzyskać nowe funkcje, służące deinstytucjonalizacji pomocy społecznej. To w nich można by prowadzić część działań opiekuńczych, wychowawczych lub rehabilitacyjnych. LGD Południowa Warmia planuje wsparcie dla działań z zakresu poprawy dostępności – zarówno architektonicznej, jak i w wymiarze informacyjno-komunikacyjnym – w ramach nowej LSR (poprzez szkolenia dla wnioskodawców i kryteria punktowe). Pozwoli to na ograniczenie skali problemów z jakimi borykają się osoby ze szczególnymi potrzebami, zamieszkujące obszar LSR. Bariery architektoniczne i wymogi ustawy o dostępności są obecnie realizowane głównie przez JST, ale zwiększa się także liczba zapytań przedsiębiorców w tym zakresie. Głównym problemem wskazywanym w tym kontekście przez mieszkańców LGD Południowa Warmia jest brak środków finansowych na działania z zakresu poprawy dostępności oraz brak wiedzy, jak poprawnie przystosować poszczególne przestrzenie dla różnych kategorii odbiorców.

IV.9. ZASOBY HISTORYCZNE I KULTUROWE

Teren LGD Południowa Warmia to przede wszystkim Warmia, która jest krainą historyczną obejmującą swoim zasięgiem środkową i północną część Pojezierza Olsztyńskiego, północno-zachodnią część Pojezierza Mrągowskiego i Równinę Warmińską, ale także częściowo Mazury. Warmia to obszar z wyraźnie wyodrębnioną i specyficzną historią, gospodarką, kulturowym splotem polskich, niemieckich i ukraińskich wpływów tworzących wielokulturowe społeczeństwo. Częścią Warmii jest teren LGD Południowa Warmia, który jest obszarem o wyjątkowo dużym zróżnicowaniu genetyczno-kulturowym. Przed półwieczem niemal cała ludność tego terenu z przyczyn historycznych zmieniała swoje miejsce zamieszkania. Mieszanka ludnościowa stała się powodem powstania bogatych i różnorodnych tradycji religijnych i wyznaniowych, a przede wszystkim jedynych w swoim rodzaju tradycji kulturowych. Jednym z najważniejszych wyróżników krajobrazu kulturowego tego obszaru są kapliczki przydrożne i architektura sakralna, jednak cennych walorów kulturowych znajdziemy tu znacznie więcej. Są to między innymi:

- 1. Grody i stanowiska obronne** – nie były one zwykle zamieszkane – stanowiły jedynie placówki wojskowe ze stałym garnizonem wojów oraz punkty schronienia dla okolicznych mieszkańców w razie najazdu wroga.
- 2. Wieś warmińska** – charakterystycznym elementem krajobrazu tego obszaru jest zabudowa wsi warmińskiej, która posiada zespół cech mniej lub bardziej popularnych odróżniająca ją od innych obszarów w Polsce:
 - obiekty sakralne: kościoły, kaplice, cmentarze, kapliczki i krzyże przydrożne,
 - obiekty sakralne często otoczone starym cmentarzem z wiekowymi drzewami na planie owalnym,
 - charakterystyczne ustawienie zagrody względem drogi: budynek mieszkalny umieszczony równolegle do drogi, z boku wejście na podwórko w kształcie prostokąta, zamknięte przez budynki gospodarcze,
 - najczęściej spotykany budynek mieszkalny to budynek murowany z czerwonej cegły, czasami na podmurówce kamiennej, parterowy, niekiedy z użytkowym poddaszem, dachem pod kątem 30-45 stopni krytym dachówką, prostym, dwuspadowym, nieraz na ścianie kolankowej,
 - budynki gospodarcze o charakterystycznej formie: często drewniane bądź połączone z kamieniem lub cegłą, przykryte dachem dwuspadowym z dachówki, o nachyleniu 30-45 st.
- 3. Architektura drewniana** – dość rzadkie przykłady dawnego budownictwa, niemal zupełnie opartego na konstrukcji z drewna. Są to przede wszystkim oryginalne chaty wiejskie, które pochodzą głównie z XIX wieku, jednak ich styl architektoniczny jest dużo starszy, sięgający swymi korzeniami zapewne jeszcze XVI/XVII stulecia. Dają one wyobrażenie o charakterystycznym i oryginalnym wyglądzie dawnej warmińskiej wsi. Wyróżniającą ich cechą było oddzielenie budynków mieszkalnych od gospodarczych. Wszystkie zagrody posiadały także dwa ogródki – warzywny z tyłu budynku mieszkalnego i kwiatowy od frontu. Budynki miały konstrukcję przeważnie szkieletową lub zrębową, dwuspadowy dach pokryty strzechą.
- 4. Architektura mieszkalna** – mimo zniszczeń spowodowanych pod koniec II wojny światowej, w części miast obszaru LGD zachowały się, wpisane w jeszcze średniowieczny układ ulic, XVIII i XIX-wieczne kamienice mieszczańskie. Są to, nieliczne, obiekty późnobarokowe, w większej ilości natomiast neoklasycystyczne, secesyjne, eklektyczne. Warmińskie zabytki architektury mieszkalnej świadczą niewątpliwie o bogatej w tradycje i style przeszłości ziemi warmińskiej, a tym samym stanowią atrakcję turystyczną.
- 5. Pałace i dworki** – warmińscy szlacheccy budowali sobie okazałe (na miarę swoich możliwości) rezydencje. Efektem tego są dawne pałace i dworki, które stanowią niezwykle ważne dziedzictwo kulturowe. Niestety, stan techniczny większości z nich jest zatrważający. Nieliczne dworki trafiły w prywatne ręce lub w posiadanie rozmaitych organizacji i stowarzyszeń, co spowodowało, że w wyniku kosztownych remontów na nowo stały się przepięknym świadectwem bogatej przeszłości Warmii.
- 6. Kapliczki przydrożne** – są najbardziej charakterystycznym elementem warmińskiego krajobrazu, elementem niejako kształtującym „warmińskość” i będącym „znakiem rozpoznawczym” regionu. To typowe dla Warmii zabytki sakralne na trwałe wpisane z krajobrazem wiejskim dawnego biskupiego dominium i z nim kojarzone. Jest to dziedzictwo architektury i sztuki ludowej, wypracowanej autonomicznie przez lokalnych, anonimowych twórców. Drugą tradycją jest czerpanie z historycznych

stylów architektonicznych, wreszcie trzecią – z rozwiązań technicznych i dorobku kultury starożytnej, której nośnikiem i przekazicielem było chrześcijaństwo.

7. **Kościół Warmii i Mazur** – są utrwalonymi od wieków znakami jej przestrzeni duchowej z ich charakterystyczną czerwienią gotyckiej cegły, kamieniami polnymi, głazami fundatorów, a także z wyjątkowym położeniem na wzgórzach i w otoczeniu zieleni.

Architektura sakralna Warmii rozpoczyna się od późnośredniowiecznego gotyku niemieckiego. Początkowo nie budowano kościołów od razu z wieżami, lecz przystawiano je do bryły później. Wiele wiejskich kościołów do dziś posiada drewniane wieże. W XIX wieku, gdy zamożne chłopstwo warmińskie stać było na rozbudowę kościołów, dobudowywano do starych brył nawy boczne i podłużne, zmieniając kształt bryły budowli i ich pierwotny charakter. Pojawiła się wówczas mieszanina stylu neoromańskiego i neogotyckiego.

8. **Zabytki techniki i przemysłu** – człowiek od najdawniejszych czasów przejawiał chęć działalności gospodarczej, w wyraźny sposób zmieniając środowisko przyrodnicze wokół siebie, wynikiem czego są zabytki techniki, stanowiące dowód pomysłowości i mocy twórczej tworzących je ludzi – naszych przodków. Na tym terenie są to narzędzia rolnicze, dawne sprzęty domowe, jak i budowle przemysłowe czy inne twory architektoniczne. Do najważniejszych tego typu obiektów zaliczyć niewątpliwie należy zespół zabytkowy – skansen w Olsztynku. Znajdują się tam (nagromadzone w celu udostępniania turystom) budynki przemysłowe (np. wiatrak), maszyny rolnicze oraz bogata kolekcja artykułów gospodarstwa domowego i sztuki ludowej. Obok skansenu w Olsztynku w powiecie olsztyńskim możemy natrafić na zabytkowe młyny – m.in. w Klimkowie, Pajtunach, Rusi, wiatraki – m.in. w Silicach i najpiękniejszy warmiński wiatrak – w Bęsi oraz inne zabytki techniki, w tym unikalne, piętrowe skrzyżowanie dwóch kanałów wodnych – Klebarskiego i Elżbiety w Silicach.

W tradycji Warmii nie zachowało się wiele regionalnych potraw.

Niewiele produktów lokalnych jest dostępnych w ciągłej sprzedaży.

Produkty lokalne można nabyć okazjonalnie, na zamówienie lub otrzymać w prezencie, podobnie jak część innych lokalnych specjałów. Przyczyna takiego stanu rzeczy tkwi w złożonych procedurach i wyśrubowanych warunkach, określonych przez przepisy prawa, którym miejscowi wytwórcy rzadko są w stanie sprostać. Pewna część lokali gastronomicznych w swoich kartach dań oferuje potraw regionalne, ale rzadko zgodne są one z oryginalnymi recepturami.

LGD, samorządy lokalne różnych szczebli, jak i sami zainteresowani podejmują rozmaite działania związane z promocją produktów lokalnych, ale nie zawsze one w pełni skoordynowane. Najbardziej efektywne są działania promocyjne realizowane w ramach podejścia Leader (w obu poprzednich okresach realizacji LSR). Były to zarówno warsztaty finansowane w poprzez małe projekty, a także działania promocyjne zrealizowane przez LGD. Taka działalność powinna być kontynuowana w kolejnych latach.

IV.10. AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA

Na obszarze LGD Południowa Warmia występuje stosunkowo wysoki poziom aktywności organizacji pozarządowych. Na terenie analizowanych gmin występują stowarzyszenia i fundacje, prowadzące szeroki zakres działań społecznych i aktywizacyjnych.

Tabela: liczba organizacji pozarządowych działających na obszarze LGD Południowa Warmia

Lp.	Nazwa gminy	razem NGO 2015	w tym			razem NGO 2022	w tym			różnica 2022-2015
			KRS	Starosta	KGW		KRS	Starosta	KGW	
			2015				2022			
1	Barczewo	58	42	16	0	69	47	16	8	11
2	Biskupiec	69	58	11	0	114	99	11	9	45
3	Gietrzwałd	34	30	4	0	49	42	4	6	15
4	Kolno	12	10	2	0	13	10	2	1	1
5	Olsztynek	48	40	8	0	59	48	8	4	11
6	Purda	12	12	0	0	15	15	0	7	3
7	Stawiguda	39	32	7	0	51	41	7	4	12
8	Pasym	54	43	11	0	66	54	11	1	12
razem obszar LGD		326	267	59	0	436	356	59	40	110

Źródło: <https://ekrs.ms.gov.pl/> ; dane Starostwa Powiatowego w Olsztynie; Starostwa Powiatowego w Szczytnie; <https://krkgw.arimr.gov.pl/>; dane własne LGD

Zestawienie pokazuje, że we wszystkich grupach zwiększyła się liczba organizacji pozarządowych. Najwięcej organizacji działa na terenie Gminy Biskupiec (łącznie ok. ¼ wszystkich NGO obszaru LGD Południowa Warmia). Najmniej organizacji działa na terenie Gminy Kolno.

Przy uwzględnieniu liczby mieszkańców poszczególnych gmin wskaźnik aktywności organizacji pozarządowych występuje na podobnym poziomie we wszystkich gminach.

W ostatnich latach nastąpiła aktywizacja kobiet w środowiskach lokalnych, szczególnie dzięki podjęciu przez rząd możliwości tworzenia kół gospodyń wiejskich w oparciu o ustawę o kołach gospodyń wiejskich z 2018 roku.

W składzie LGD Południowa Warmia jest tylko jedno KGW z Bęsi, jednak w działania animacyjne włącza się ok. 20 tych organizacji działających na naszym terenie.

Jedna z członkiń LGD Południowa Warmia jest aktywną działaczką na rzecz aktywizacji kobiet z obszarów wiejskich, prezeską Stowarzyszenia „Wspólne Wójtowo”, sołtyską, założycielką Koła Gospodyń Wiejskich w Wójtowie Wójtowianki, wiceprezeską Stowarzyszenia Sołtysów Gminy Barczewo oraz liderką Odnowy Wsi Wójtowo.

Na terenie LGD Południowa Warmia działa kilka uniwersytetów trzeciego wieku, które aktywizują naszych seniorów (są to Barczewski Uniwersytet Trzeciego Wieku, Uniwersytet Trzeciego Wieku w Pasymiu, Uniwersytet Trzeciego Wieku w Olsztynku) oraz koło Polskiego Związku Emerytów Rencistów i Inwalidów Zarząd Okręgowy w Olsztynie (Koło w nr 4 w Olsztynku, Koło w nr 5 w Klewkach, Koło nr 17 w Barczewie, Koło nr 27 w Stawigudzie) oraz Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów Zarząd Okręgowy w Olsztynie – Oddział Rejonowy w Biskupcu.

LGD Południowa Warmia aktywnie współpracuje z Warmińsko-Mazurską Izbą Rolniczą w Olsztynie oraz Regionalną Izbą Gospodarczą Żywności Naturalnej i Tradycyjnej. Oba podmioty zostały włączone w proces przygotowywanej strategii. Obie te organizacje wspierają nasze działania w kierunku promocji produktów lokalnych m.in. w ramach wspólnych projektów.

Dotychczasowe działania LGD Południowa Warmia w zakresie sieciowania producentów żywności i krótkich łańcuchów dostaw stanowią innowacyjny element w kontekście lokalnym. Podejście to będzie kontynuowane w nowej LSR, ale należy założyć, że innowacje mogą zostać wygenerowane także w innych przedsięwzięciach, w szczególności tych adresowanych do NGO i lokalnego biznesu.

W trakcie konsultacji, mieszkańcy obszaru LGD Południowa Warmia zgłaszali problem braku miejsca szczególnie dla młodych organizacji pozarządowych i osób aktywnych, gdzie mogłyby uzyskać wsparcie

zarówno organizacje pozarządowe, jak i aktywni liderzy społeczni. Chodzi o wsparcie instytucjonalne, merytoryczne, osobowe wspierające w codziennych działaniach poprzez np. udostępnianie miejsc na spotkania, szkolenia, warsztaty, porady prawne lub księgowe, pomoc w zdobywaniu środków finansowych itp.

W toku prac nad LSR za grupy osób w niekorzystnej sytuacji uznano:

1. Kobiety – zaplanowano projekty grantowe, dodatkowe punkty przy ocenie wniosków skierowanych do kobiet lub realizowanych przez kobiety
2. Osoby niepełnosprawne – zaplanowano projekty grantowe, dodatkowe punkty przy ocenie wniosków skierowanych do osób niepełnosprawnych lub realizowanych przez osoby niepełnosprawne

Lokalna Strategia Rozwoju to **spójny zestaw operacji** mających na celu zaspokojenie lokalnych potrzeb, który przyczynia się do osiągnięcia celów UE odnośnie inteligentnego, zrównoważonego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju.

Komplementarność, spójność i synergia LSR będzie realizowana w dwóch etapach, na etapie programowania oraz wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju. Na etapie programowania komplementarność, spójność i synergia zostały zapewnione przy tworzeniu LSR, określaniu jej specjalizacji i ukierunkowania na osiągnięcie najistotniejszych celów priorytetowych zdiagnozowanych na obszarze LGD.

W toku konsultacji społecznych wskazano wraz z mieszkańcami **najpilniejsze potrzeby** i wybrano obszary, na których koncentrować ma się nowa LSR. Pod uwagę wzięto też możliwości finansowania inicjatyw w ramach innych programów (regionalnego, krajowych itp.) w taki sposób, aby nie powielać dostępnego wsparcia, a raczej **uzupełniać istniejące możliwości** o elementy istotne z punktu widzenia LSR.

Skuteczne zarządzanie rozwojem lokalnym wymaga koordynacji podejmowanych działań na szczeblu lokalnym z warunkami tworzonymi przez **dokumenty strategiczne** wyznaczające kierunki rozwoju regionów, a nawet kraju. W przypadku LSR w poszczególnych celach zintegrowano działania podejmowane przez Jednostki Samorządu Terytorialnego, przedsiębiorców, organizacje pozarządowe i mieszkańców. LSR jest spójna z poszczególnymi dokumentami strategicznymi dla obszaru działania LGD na poziomie gmin członkowskich i województwa.

Podstawowymi dokumentami programowymi, z którymi Lokalna Strategia Rozwoju jest zgodna jest **Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027** w zakresie COOP(77) – Współpraca, obszar interwencji: I 13.1. - LEADER/Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS) – wskaźnik realizowany: O.31. Liczba wspartych lokalnych strategii rozwoju (LEADER) lub działań przygotowawczych

Cele wskazane w LSR są komplementarne i spójne również z innymi dokumentami planistycznymi dla obszaru objętego LSR. Zostały wypracowane w wyniku pozyskania informacji od mieszkańców, diagnozy obszaru oraz analizy najważniejszych potrzeb w lokalnej społeczności i dostępnych danych. Planowane przedsięwzięcia są adresowane do możliwie szerokiej grupy mieszkańców obszaru, reprezentujących różne sektory i grupy interesów (przedsiębiorców, osób planujących podjąć działalność gospodarczą, instytucji publicznych, organizacji pozarządowych, lokalnych liderów, osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i innych). Poniżej przedstawiono synergię i zbieżności w zakresie celów wykazanych w strategiach, których obszar wdrażania obejmuje również część lub cały obszar LGD. Dla każdego z celów LSR stwierdzono zgodność i komplementarność z następującymi dokumentami strategicznymi:

Cel 1. Poprawa jakości życia mieszkańców na obszarze LSR:

Zakres tematyczny, realizowany w celu 1. Poprawa jakości życia mieszkańców na obszarze LSR jest spójny i komplementarny z następującymi dokumentami strategicznymi:

- **Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030:**
Cel: 1.1.2. Wzmacnianie szans rozwojowych obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją Cel: 2.1.3. Zwiększanie zasobów rynku pracy i rozwój kapitału społecznego; Cel: 2.2. Wspieranie przedsiębiorczości na szczeblu regionalnym i lokalnym
- **Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa 2030:**
Cel szczegółowy III Rozwój przedsiębiorczości, pozarolniczych miejsc pracy i aktywnego społeczeństwa, Kierunek interwencji: III.3 Wzrost umiejętności i kompetencji mieszkańców wsi
- **Strategia Rozwoju Województwa Warmińsko-Mazurskiego do roku 2030:**
Cel strategiczny 1. Kompetencje przyszłości, cele 1.1. Użyteczne kwalifikacje i kompetencje, 1.3. Profesjonalne organizacje cel strategiczny 2. Inteligentna produktywność, cel 2.2. Inteligentna specjalizacja, cel 2.3. Wysoka konkurencyjność, cel strategiczny 3: Kreatywna aktywność, cel 3.1. Inspirująca twórczość, 3.2. Efektywna współpraca, cel strategiczny 4 Mocne fundamenty, cel 4.1. Silny kapitał społeczny, 4.2. Optymalna infrastruktura rozwoju, 4.3. Wyjątkowe środowisko przyrodnicze
- **Strategia polityki społecznej województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2021-2030:**

cel strategiczny 2: wzrost jakości życia osób starszych, cel operacyjny 1: 2.2: Tworzenie warunków do wszechstronnej aktywności osób starszych, cel strategiczny 3: zwiększenie aktywności osób z niepełnosprawnościami w życiu rodzinnym, społecznym i zawodowym, cel operacyjny 3.2: Poprawa zapewniania dostępności i tworzenie warunków do aktywnego udziału osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin w życiu społecznym i zawodowym

- **Strategia Rozwoju Gminy Barczewo na lata 2015-2025**

cel strategiczny 3 - korzystne warunki rozwoju przedsiębiorczości, cel operacyjny 3.1. stworzony system wspierający rozwój przedsiębiorczości, cel operacyjny 3.3. rozwój lokalnego przetwórstwa i produkcji ekologicznej żywności, cel strategiczny 5 - aktywne działania na rzecz aktywizacji i integracji społeczeństwa wielopokoleniowego, cel operacyjny 5.1. rozwój polityki senioralnej gminy, cel operacyjny 5.2. wsparcie tzw. srebrnej gospodarki (silver economy),

- **Strategia Rozwoju Gminy Biskupiec na lata 2015-2025**

Cel strategiczny 2 Rozwój przedsiębiorczości, cel operacyjny 2 stworzony system wspierający rozwój przedsiębiorczości, cel operacyjny 2.2 edukacja w zakresie przedsiębiorczości i kreatywności, cel operacyjny 2.32 rozwój ekonomii społecznej, cel strategiczny 3. Wykształcone, aktywne, zaangażowane społeczeństwo i integracja wewnętrzna gminy, cel operacyjny 3.2 edukacja mieszkańców gminy

- **Strategia Rozwoju Gminy Gietrzwałd na lata 2015-2025**

Cel strategiczny 2 Rozwój przedsiębiorczości, cel operacyjny 2.1. Stworzenie systemu wspierającego rozwój przedsiębiorczości, Cel operacyjny 2.2. Edukacja w zakresie przedsiębiorczości, kreatywności i zarządzania projektem, cel operacyjny 2.3. Rozwój ekonomii społecznej, cel strategiczny 3. Wykształcone, aktywne, zaangażowane społeczeństwo i integracja wewnętrzna gminy, cel operacyjny 3.1. Zaangażowane społeczeństwo na rzecz rozwoju gminy, cel operacyjny 3.2. Edukacja mieszkańców gminy,

- **Strategia Rozwoju Gminy Kolno na lata 2016-2026**

cel strategiczny 1. wzrost przedsiębiorczości i aktywności gospodarczej, cel operacyjny 1.1 wspieranie lokalnej przedsiębiorczości, cel operacyjny 1.2 wzmacnianie współpracy podmiotów gospodarczych, cel strategiczny 3. wysoka jakość usług publicznych, cel operacyjny 3.1 rozwój oferty wychowawczo-edukacyjnej, cel operacyjny 3.2 aktywizacja społeczności lokalnej, cel operacyjny 3.3 rozwój infrastruktury sportowej i kultury

- **Strategia Rozwoju Gminy Olsztynek na lata 2022-2030**

Cel główny: zrównoważony rozwój gospodarczy i wzrost jakości życia mieszkańców, cel szczegółowy: 2. Poprawiająca się jakość życia mieszkańców, cel operacyjny 2.1 Wzmocnienie kapitału ludzkiego, cel operacyjny 2.2 Wsparcie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i polityka senioralna, cel szczegółowy 3. Dynamiczny rozwój gospodarczy, cel operacyjny 3.1 Wsparcie rozwoju przedsiębiorczości, cel strategiczny 4 aktywne działania na rzecz rozwoju turystyki, cel operacyjny 4.1 wykorzystanie potencjału sieci Cittaslow, cel operacyjny 4.2 promocja turystyczna gminy

- **Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Pasym na lata 2022 – 2030**

cel strategiczny 1 poprawa jakości życia mieszkańców, szeroka oferta usług społecznych i rozwinięta aktywność społeczna, cel operacyjny 1.1 wzrost aktywności zawodowej i społecznej mieszkańców miasta i gminy Pasym, w tym wsparcie rodzin w aktywności zawodowej poprzez opiekę żłobkową i przedszkolną, cel operacyjny 1.2 wdrożenie mechanizmów partycypacji społecznej, cel strategiczny 2 rozwój przedsiębiorczości i zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej gminy Pasym, cel operacyjny 2.1 Wykorzystanie przestrzeni gminnej do rozwoju przedsiębiorczości, w tym wzmacnianie funkcji strefy przedsiębiorczości do stymulowania rozwoju oczekiwanych branż działalności gospodarczych, cel operacyjny 2.2 Rozwój instytucji otoczenia biznesu, w tym skuteczny system inkubacji przedsiębiorczości,

- **Strategia Rozwoju Gminy Purda na lata 2015-2025**

cel strategiczny 2 Rozwój przedsiębiorczości, cel operacyjny 2.1. Stworzony system wspierający rozwój przedsiębiorczości, cel operacyjny 2.2. Edukacja w zakresie przedsiębiorczości i kreatywności, Cel strategiczny 3 Wykształcone, aktywne, zaangażowane społeczeństwo i integracja wewnętrzna gminy,

cel operacyjny 3.1. Zaangażowane społeczeństwo na rzecz rozwoju gminy, cel operacyjny 3.2. Edukacja mieszkańców gminy

- **Strategia Rozwoju Gminy Stawiguda na lata 2016 - 2025**

cel strategiczny 2 Gospodarka i Turystyka, Cel operacyjny 2.2: Wspieranie rozwoju lokalnych przedsiębiorstw oraz wzrost potencjału ekonomicznego gospodarstw rolnych i przedsiębiorstw bazujących na walorach turystycznych gminy

Cel 2. Wzmocnienie atrakcyjności obszaru LSR:

Zakres tematyczny, realizowany w celu 2. Wzmocnienie atrakcyjności obszaru LSR jest spójny i komplementarny z następującymi dokumentami strategicznymi:

- **Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030:**

Cel: 1.1.2. Wzmacnianie szans rozwojowych obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją; Cel: 2.2 Wspieranie przedsiębiorczości na szczeblu regionalnym i lokalnym

- **Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa 2030**

Cel szczegółowy II Poprawa jakości życia, infrastruktury i stanu środowiska, Kierunek interwencji: II.3. Rozwój infrastruktury społecznej i rewitalizacja wsi i małych miast

- **Strategia Rozwoju Województwa Warmińsko-Mazurskiego do roku 2030:**

Cel strategiczny 1. Kompetencje przyszłości, cele 1.1. Użyteczne kwalifikacje i kompetencje, 1.3. Profesjonalne organizacje cel strategiczny 2. Inteligentna produktywność, cel 2.2. Inteligentna specjalizacja, cel 2.3. Wysoka konkurencyjność, cel strategiczny 3: Kreatywna aktywność, cel 3.1. Inspirująca twórczość, 3.2. Efektywna współpraca, cel strategiczny 4 Mocne fundamenty, cel 4.1. Silny kapitał społeczny, 4.2. Optymalna infrastruktura rozwoju, 4.3. Wyjątkowe środowisko przyrodnicze,

- **Strategia Rozwoju Gminy Barczewo na lata 2015-2025**

cel strategiczny 1 - dobrze rozwinięta infrastruktura techniczna, cel operacyjny 1.2. poprawa infrastruktury technicznej na terenie gminy Barczewo, cel operacyjny 1.3. poprawa jakości infrastruktury turystycznej, sportowej na obszarze gminy Barczewo, cel strategiczny 3 - korzystne warunki rozwoju przedsiębiorczości, cel operacyjny 3.1. promocja gospodarcza gminy Barczewo, cel operacyjny 3.3. rozwój lokalnego przetwórstwa i produkcji ekologicznej żywności, cel strategiczny 4 - aktywne działania na rzecz rozwoju turystyki, cel 4.2. wykorzystanie potencjału sieci Cittaslow, cel operacyjny 4.3. promocja turystyczna gminy Barczewo, cel strategiczny 5 - aktywne działania na rzecz aktywizacji i integracji społeczeństwa wielopokoleniowego, cel operacyjny 5.3. tworzenie i prowadzenie miejsc integracji wielopokoleniowej

- **Strategia Rozwoju Gminy Biskupiec na lata 2015-2025**

Cel strategiczny 1, Dobrze rozwinięta infrastruktura techniczna, turystyczna i społeczna, cel operacyjny 1.3 Poprawa jakości infrastruktury turystycznej, sportowej, cel operacyjny 1.4 dostępna infrastruktura społeczna wysokiej jakości,

- **Strategia Rozwoju Gminy Gietrzwałd na lata 2015-2025**

Cel strategiczny 1 1. Dobrze rozwinięta infrastruktura techniczna, turystyczna i społeczna, cel operacyjny 1.3. Poprawa jakości infrastruktury turystycznej, sportowej i rekreacyjnej, cel operacyjny 1.4. Dostępna infrastruktura społeczna i kulturalna wysokiej jakości, cel strategiczny 4. Rozwój turystyki, cel operacyjny 4.1. Promocja turystyczna gminy

- **Strategia Rozwoju Gminy Kolno na lata 2016-2026**

Cel strategiczny 1. Wzrost przedsiębiorczości i aktywności gospodarczej, cel operacyjny 1.3 Promocja lokalnych produktów, cel strategiczny 2. wzrost atrakcyjności turystycznej, cel operacyjny 2.1 Promocja turystyczna i ochrona dziedzictwa kulturowego, cel strategiczny 2.2 Rozwój infrastruktury turystycznej

- **Strategia Rozwoju Gminy Olsztynek na lata 2022-2030**

Cel główny: zrównoważony rozwój gospodarczy i wzrost jakości życia mieszkańców. Cel szczegółowy: 1.1 Uporządkowana i estetyczna przestrzeń, cel operacyjny: 1.1.3 Rozbudowa infrastruktury rekreacyjno-sportowej, cel szczegółowy 3. Dynamiczny rozwój gospodarczy, cel operacyjny 3.4 Promocja gospodarcza Gminy, cel szczegółowy 4 Ochrona środowiska naturalnego, cel operacyjny 4. 1 Rozbudowa infrastruktury technicznej

- **Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Pasym na lata 2022 – 2030**

cel strategiczny 1 poprawa jakości życia mieszkańców, szeroka oferta usług społecznych i rozwinięta aktywność społeczna, cel operacyjny 1.6 Zachowanie dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego, cel strategiczny 2 rozwój przedsiębiorczości i zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej gminy Pasym, cel operacyjny 2.5 Rozwój oferty turystycznej, opartej o zasoby przyrodnicze, kulturowe, ekologię, cel strategiczny 3 wysoka jakość zamieszkania poprzez atrakcyjność przestrzenną i czyste środowisko w gminie Pasym, cel operacyjny 3.6 rewitalizacja przestrzeni zdegradowanych

- **Strategia Rozwoju Gminy Purda na lata 2015-2025**

Cel strategiczny 1 Rozwój infrastruktury technicznej zwiększającej atrakcyjność zamieszkania oraz atrakcyjność inwestycyjną gminy, cel operacyjny 1.3. Poprawa jakości infrastruktury turystycznej, sportowej, cel operacyjny 1.4. Dostępna infrastruktura społeczna wysokiej jakości, cel strategiczny 2 *Rozwój przedsiębiorczości*, cel operacyjny 2.4. Rozwój lokalnego przetwórstwa i produkcji ekologicznej żywności, cel strategiczny 4 Gmina Purda obszarem atrakcyjnym turystycznie wykorzystująca walory przyrodnicze oraz kulturowe, cel operacyjny 4.1. Promocja turystyczna gminy

- **Strategia Rozwoju Gminy Stawiguda na lata 2016 - 2025**

Cel strategiczny 1. Infrastruktura techniczna i ochrona środowiska, cel operacyjny 1.1 Rozwój infrastruktury technicznej zwiększającej atrakcyjność zamieszkania oraz atrakcyjność inwestycyjną gminy,

Powyższa analiza wskazuje na fakt, iż LSR **ściśle łączy się ze wskazanymi dokumentami planistycznymi**, ponieważ określone cele LSR mają swoje odzwierciedlenie we wskazanych strategiach. Komplementarność wskazanych dokumentów została wykazana poprzez wzajemne się uzupełnianie w zakresie zdiagnozowanych potrzeb i określonych celów a co za tym idzie wskaźników. Ponadto, należy szczególną uwagę zwrócić na fakt synergii, która zachodzi pomiędzy wskazanymi dokumentami planistycznymi z LSR, ponieważ współdziałanie wynikające z dokumentów planistycznych w zakresie spójnych problemów, grup docelowych, celów i planowanych projektów powoduje, że będą to działania skuteczniejsze niż pojedyncze działania. Tutaj ogromną rolę odgrywa partnerstwo zarówno wewnątrz LGD jak i poza, w ramach różnych sektorów i grup interesów. Wymaga to integracji w celu kompleksowej realizacji przedsięwzięć, co będzie realizowane poprzez spójność terytorialną strategii, kierunków wskazanych w strategiach, wdrażanie LSR oraz realizację Planu komunikacji.

Cała Lokalna Strategia Rozwoju LGD Południowa Warmia skupia się wokół trzech najważniejszych problemów, które zostały zidentyfikowane na obszarze LGD. Wszystkie cele i przedsięwzięcia zostały opracowane w taki sposób, aby działania podejmowane przez przyszłych grantobiorców/wnioskodawców w ramach wszystkich zaproponowanych obszarów wywołały tzw. **efekt synergii**.

W ramach celu 1 zdefiniowano dwa przedsięwzięcia, których realizacja ma przyczynić się do poprawy jakości życia osób młodych oraz seniorów na terenie LSR. W ramach tego celu połączone zostaną **różne metody, sektory i beneficjenci**, których projekty będą wpisywały się w cykl działań interwencyjnych.

Przedsięwzięcie 1.1 dedykowane jest głównie organizacjom pozarządowym i mieszkańcom. Podmioty te z innego poziomu będą działały na rzecz poprawy warunków życia mieszkańców ze szczególnym uwzględnieniem osób młodych, seniorów, kobiet oraz osób niepełnosprawnych. Operacje w ramach tego przedsięwzięcia mogą dotyczyć działań miękkich polegających na aktywizacji/integracji mieszkańców (ze szczególnym uwzględnieniem osób młodych, seniorów, kobiet i osób niepełnosprawnych).

Działania te będą miały charakter oddolnej inicjatywy, dlatego też będą realizowane w formule projektu grantowego, grantu na opracowanie koncepcji Smart Village, operacji własnej oraz konkursu.

W ramach przedsięwzięcia 1.2, ze względu na jego zakres i konkursowy charakter, o dofinansowanie będą mogły ubiegać się osoby podejmujące działalność gospodarczą, a także podmioty już istniejące i chcące się rozwijać. Wspólnym mianownikiem łączącym wszystkich wnioskodawców będzie kierunek działania – inteligentne specjalizacje województwa warmińsko-mazurskiego.

W ramach celu 1 **spójność i komplementarność** obu przedsięwzięć przejawia się tym, że wspólnymi siłami zarówno przedsiębiorcy jak i organizacje pozarządowe, a także jednostki sektora finansów publicznych

będą podejmowały różnorodne, nawzajem uzupełniające się działania, które w rezultacie mają spowodować, że obszar LGD Południowa Warmia stanie się miejscem atrakcyjnym do życia dla osób młodych, seniorów oraz osób w niekorzystnej sytuacji.

W ramach celu 2 przewidziano trzy spójne tematycznie przedsięwzięcia w zakresie wzmocnienia atrakcyjności obszaru LSR. Przedsięwzięcie 2.1 skierowane jest do JSFP. Działaniem **komplementarnym** do rozwoju nowoczesnej infrastruktury będzie zaplecze do działań włączeniowych (przedsięwzięcie 2.2). Przedsięwzięcie 2.2 będzie polegało na inwestycjach związanych z tworzeniem przestrzeni sprzyjających włączeniu społecznemu. O wsparcie na realizację operacji związanych z nowoczesną infrastrukturą (przedsięwzięcie 2.1) oraz zapleczem do działań włączeniowych (przedsięwzięcie 2.2) będą mogły ubiegać się różne podmioty (JST, organizacje pozarządowe). Przedsięwzięcie będzie mogło być realizowane w formule konkursu. Drugie przedsięwzięcie będzie mogło być realizowane w dwóch formułach: konkurs oraz operacja własna. Trzecie przedsięwzięcie (2.3) będzie dopełnieniem dwóch ww., albowiem będzie dotyczyło lokalnych produktów i zasobów obszaru LSR będących naturalnym bogactwem LGD Południowa Warmia. Jest to kolejny bardzo ważny element, który w istotny sposób wpływa na atrakcyjność obszaru. Ze względu na ograniczoną pulę środków finansowych w tym przedsięwzięciu przewidziano realizację działań ukierunkowanych na informację, promocję i edukację. Przedsięwzięcie głównie kierowane jest do organizacji pozarządowych oraz mieszkańców i będzie realizowane w formule projektu grantowego lub konkursu.

Zastosowane podejście spowoduje, że w rezultacie celu 2 zostaną podjęte **spójne tematycznie działania**, które z wykorzystaniem nieco innych narzędzi i w różny sposób angażujące społeczność lokalną oraz budujące dialog społeczny między różnymi sektorami, przyczynią się do realizacji wzajemnie uzupełniających się przedsięwzięć wzmacniających atrakcyjność turystyczną i rekreacyjną obszaru.

Cel 1 i cel 2 wykazują spójność i komplementarność względem siebie. Cel 1 ukierunkowany jest na poprawę jakości życia mieszkańców na terenie LGD. Natomiast Cel 2 odnosi się do wzmocnienia atrakcyjności obszaru LSR. W związku z powyższym realizacja zadań w ramach Celu 2 spowoduje, że obszar LSR stanie się atrakcyjniejszy do zamieszkania. Rozbudowana i atrakcyjna ogólnodostępna infrastruktura bez wątpienia wpływa na poprawę jakości życia.

Chcąc jak najefektywniej wdrożyć Lokalną Strategię Rozwoju LGD będzie szukało możliwości **dywersyfikacji źródeł finansowania** wszystkich wykazanych celów i przedsięwzięć LSR poprzez aplikowanie o środki z innych źródeł unijnych (m.in. ze środków przeznaczonych na inne działania określone w FEWiM 2021-2027) i krajowych (m.in. konkursy na szczeblu gmin, powiatu, województwa i ministerstw właściwych) w celu realizacji przedsięwzięć określonych w LSR oraz celów statutowych.

Podsumowując, komplementarność, spójność i synergia strategii opracowanych dla tożsamego terenu, które zawierają tożsame kierunki działań są jednym z fundamentów podejścia oddolnego LEADER. Dialog społeczny osób odpowiedzialnych za wdrażanie strategii jest podstawą do partnerskiego realizowania założeń wszystkich dokumentów planistycznych wskazanych powyżej. Dzięki temu podmioty inne niż LGD mogą finansować swoje kierunki działań z budżetu LSR, a LGD może szukać innych źródeł finansowania zaplanowanych przedsięwzięć. Poza aspektem finansowym należy zwrócić szczególną uwagę na fakt, że tego typu współpraca pomiędzy podmiotami na obszarze LSR przyczynia się do **rozwoju partnerstwa** tj. aspektu mającego kluczowe znaczenie w szerokim i innowacyjnym wdrażaniu LSR oraz pozostałych dokumentów planistycznych wskazanych powyżej.

Ponad to dzięki **podejściu LEADER** nastąpi wsparcie niektórych grup beneficjentów w sposób odmienny od innych instrumentów wsparcia, będzie możliwa realizacja projektów wychodzących poza granice administracyjne gmin i – co ważne – w procesie planowania i wdrażania nie ma dominacji sektora publicznego. Stosowanie różnych metod wdrażania LSR pozwala na zróżnicowane podejście w odniesieniu do różnorodnej tematyki ogłaszanych naborów wniosków tj. zastosowanie formuły grantowej znacznie upraszcza wdrażanie pomysłów lokalnych organizacji, liderów i innych podmiotów zarówno na etapie przyznawania pomocy jak i rozliczania ograniczając je do biura, Rady i Zarządu LGD. Realizacja projektów w partnerstwie pozwala na objęcie wsparciem szerszej grupy odbiorców a formuła konkursowa gwarantuje prawidłowe, zgodne z wszelkimi normami wdrożenie projektów oraz rozwój współpracy pomiędzy LGD, beneficjentami i Instytucją Zarządzającą i zgodność realizacji projektów w zgodzie z dokumentami planistycznymi na wyższych szczeblach.

Przyjęte do realizacji w LSR zakresy wsparcia odzwierciedlają najpilniejsze potrzeby obszaru i wnioski z konsultacji społecznych z mieszkańcami. **Sposób wdrażania LSR** umożliwi szerokie oddziaływanie w społeczności lokalnej i to we wszystkich sektorach: publicznym, gospodarczym i społecznym. LGD zastosowała też rozmaite tryby wdrażania operacji (konkursowy – szybka kontraktacja dużych środków, grantowy – najprostszy dla mieszkańców, grant na opracowanie koncepcji SV – jako element zdefiniowanych innowacji LSR, pozwalający lepiej wykorzystać lokalne potencjały, operacja własna – jako tryb awaryjny, w przypadku braku innych wnioskodawców.

Pod uwagę wzięto następujące postulaty mieszkańców: realizacja cyklicznych spotkań, warsztatów, szkoleń w świetlicach wiejskich, doposażenie świetlic wiejskich w sprzęt niezbędny do prowadzenia warsztatów, szkoleń, stworzenie miejsca spotkań, wymiany doświadczeń dla małych wiejskich organizacji pozarządowych.

Rozdział VI

Cele i wskaźniki

W oparciu o analizę potrzeb i potencjałów obszaru LGD oraz wnioski z konsultacji społecznych sformułowano 3 kluczowe potrzeby, na których zostanie skoncentrowane wsparcie ze środków LSR:

- aktywizacja i włączenie społeczne mieszkańców** – na obszarze LSR występują problemy społeczne, a mieszkańcy oczekują większej palety działań aktywizacyjnych. Wsparcie nowej LSR, w związku z wyzwaniem demograficznymi, powinno koncentrować się na osobach młodych i seniorach oraz uwzględniać grupy osób w niekorzystnej sytuacji.
- zmiany demograficzne** – na obszarze LGD zachodzi proces starzenia się społeczeństwa i przybywa ciągle seniorów. Wraz z wiekiem rośnie też ryzyko poważnych schorzeń i wypadków prowadzących do niepełnosprawności. Z drugiej strony – przyszłością obszaru są jego młodzi mieszkańcy. Dlatego wsparcie z LSR powinno być przede wszystkim kierowane do tych trzech grup, które znajdują się w niekorzystnej sytuacji po pandemii, zaś kobiety stanowią większy odsetek bezrobotnych na obszarze LGD co związane jest z trudniejszym powrotem na rynek pracy po okresie wychowawczym.
- produkty i zasoby lokalne** – posiadane zasoby endogeniczne obszaru LGD w postaci zasobów naturalnych, aktywności społecznej i przedsiębiorczej, dostępu do infrastruktury społecznej i technicznej wymagają sieciowania i współpracy różnych sektorów i podmiotów. Dzięki temu będzie możliwy rozwój obszaru w synergii z inteligentnymi specjalizacjami województwa, tj. żywnością wysokiej jakości, zdrowym życiem, ekonomią wody, drewnem i meblarstwem oraz automatyzacją i cyfryzacją.

W odpowiedzi na te potrzeby sformułowano cele LSR, które mają zostać osiągnięte w najbliższych latach. Do każdego celu przypisano przedsięwzięcia, które wskazują, jakie typy operacji będą wspierane z budżetu LSR.

Tabela. Cele, przedsięwzięcia i budżet

Cele LSR	Przedsięwzięcia	Budżet w EUR z PS WPR	Forma
1. Poprawa jakości życia mieszkańców na obszarze LSR	1.1 Włączenie społeczne	550 000	konkurs, projekt grantowy, grant na opracowanie koncepcji SV, operacja własna, projekty w partnerstwie
	1.2 Rozwój przedsiębiorczości	670 000	konkurs
2. Wzmocnienie atrakcyjności obszaru LSR	2.1 Nowoczesna infrastruktura	880 000	konkurs
	2.2 Zaplecze do działań włączeniowych	200 000	konkurs, projekt grantowy, operacja własna
	2.3 Promocja produktów i zasobów lokalnych	200 000	konkurs, projekt grantowy
Razem		2 500 000,00	

Źródło: opracowanie własne

Cel 1. Poprawa jakości życia mieszkańców na obszarze LSR:

Dlaczego to wspieramy?

Obszar LSR mierzy się z wieloma problemami społeczno-gospodarczymi (wyludnianie wsi, bezrobocie, zagrożenie wykluczeniem społecznym), a pandemia nasiliła problem izolacji społecznej. Pierwszym krokiem do poprawy sytuacji powinna być szeroka aktywizacja i integracja społeczna mieszkańców (w szczególności ludzi młodych, seniorów, kobiet i osób niepełnosprawnych), a także kontynuacja wsparcia dla sektora gospodarczego w zakresie usług dla ludności opartych o Regionalne Inteligentne Specjalizacje województwa warmińsko-mazurskiego.

Co zrobimy?

Przedsięwzięcie 1.1 Włączenie społeczne – aktywizacja ludzi młodych, seniorów lub osób z grup w niekorzystnej sytuacji (np. w formie warsztatów, festynu integracyjnego, szkoleń). Zakładamy, że łączna liczba grantów/operacji z zakresu włączenia społecznego wyniesie 20 sztuk.

Przedsięwzięcie 1.2 Rozwój przedsiębiorczości – rozwój przedsiębiorczości (podejmowanie i/lub rozwój działalności gospodarczej) oraz wsparcie dla zagród edukacyjnych. Wsparcie uzyskają osoby/podmioty, o ile wykażą, że ich działalność wpisuje się w Regionalne Inteligentne Specjalizacje (określone w Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego Warmińsko-Mazurskie 2030). Planujemy, że łącznie uda się wesprzeć 12 operacji z zakresu rozwoju przedsiębiorczości.

Co zrobimy dodatkowo?

LGD od lat podejmuje dodatkowe inicjatywy na rzecz włączenia społecznego mieszkańców. W nowym okresie strategicznym LGD będzie pogłębiać partnerstwo ze środowiskami młodzieżowymi, seniorskimi i kobietami – organizować szkolenia, spotkania i wyjazdy. LGD planuje także pozyskiwać dodatkowe środki na wsparcie tych grup (przede wszystkim środki jako operator programu „Działaj Lokalnie” Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności).

Jaki będzie efekt działań?

Rezultatem pomocy w ramach celu 1. będzie liczba osób objętych projektami włączenia społecznego. Zakładamy, że dzięki operacjom w ramach celu 1. wskaźnik rezultatu osiągnie wartość 2000 osób do 2029 r.

Cel 2. Wzmocnienie atrakcyjności obszaru LSR:

Dlaczego to wspieramy?

Obszar LSR charakteryzuje duży potencjał i znaczne liczby odwiedzających gości, których przyciąga tutaj przede wszystkim bogactwo przyrody i krajobrazów. Niestety, wyludniają się tutaj małe miejscowości, a ludzie młodzi rzadko wiążą swoją przyszłość z tym terenem. Konieczne są więc spójne działania, które poprawią atrakcyjność obszaru LSR oraz ograniczą ryzyko depopulacji i marginalizacji.

Co zrobimy?

Przedsięwzięcie 2.1 Nowoczesna infrastruktura – wsparcie uzyskają obiekty publiczne, które służą zaspokajaniu potrzeb mieszkańców (np. rekreacyjne, kulturalne, sportowe). Premiowane będą operacje, które szczególnie uwzględniają potrzeby osób młodych i/lub seniorów. Zakładamy, że wsparcie LGD wystarczy na sfinansowanie minimum 10 operacji z zakresu infrastruktury.

Przedsięwzięcie 2.2 Zaplecze do działań włączeniowych – wsparcie lokalnych NGO i instytucji działających w sferze włączenia publicznego w odpowiednim wyposażeniu i modernizacji miejsc, będących zapleczem do działań włączeniowych z mieszkańcami. Planujemy, że uda się wesprzeć minimum 8 operacji z zakresu zaplecza do działań włączeniowych.

Przedsięwzięcie 2.3 Promocja produktów i zasobów lokalnych – zachowanie i promocja lokalnych zasobów np. przyrodniczych i kulturowych przez organizację wydarzeń kulturalnych, warsztatów z zakresu ginących zawodów czy folkloru, promocję dziedzictwa polskiej wsi (np. sztuka ludowa, zespoły pieśni tradycyjnych) oraz zachowanie cennych elementów przyrody (np. edukacja ekologiczna). Wsparcie będzie też dotyczyć produktów i producentów lokalnych, szczególnie działających w formie krótkiego łańcucha żywnościowego (KŁŻ). Ze środków LSR planujemy wesprzeć minimum 8 takich inicjatyw.

Co zrobimy dodatkowo?

LGD będzie współpracować ściśle z sektorem publicznym i podmiotami działającymi w sferze włączenia społecznego tak, aby precyzyjnie określić najpilniejsze potrzeby i odpowiedzieć na nie w najbardziej adekwatny sposób. Dodatkowo, LGD planuje pozyskiwanie środków z innych źródeł, które mogłyby wesprzeć działania w ramach przedsięwzięcia 2.3 (przede wszystkim ze środków Funduszy Europejskich dla Warmii i Mazur na lata 2021–2027 oraz PS WPR 2023–2027).

Jaki będzie efekt działań?

Rezultatem pomocy w ramach celu 2. będzie wzrost odsetka ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR. Zakładamy, że dzięki operacjom w ramach celu 2. wskaźnik rezultatu osiągnie wartość 10.000 osób do 2029 r.

W strukturze LSR znalazły się przedsięwzięcia:

- **dedykowane ludziom młodym** (1.1, 2.2 i pośrednio – 2.1),

- **dedykowane seniorom** (1.1, 2.2 i pośrednio – 2.1),
- **dedykowane osobom z grup w niekorzystnej sytuacji** (wszystkie przedsięwzięcia, w szczególności 1.1 i 2.2),
- nastawione na poszukiwanie **innowacyjnych rozwiązań** (1.1 i 2.3).

Przedsięwzięcia oraz sposób ich realizacji wraz grupami docelowymi przedstawia załącznik nr 1 do LSR – Cele i przedsięwzięcia oraz. Planowany **harmonogram** kontraktacji środków oraz osiągania poszczególnych wskaźników zawarty jest w załączniku nr 4 do LSR - Plan wykorzystania budżetu LSR oraz załączniku nr 2 do LSR – Plan działania.

Opracowując cele i przedsięwzięcia LGD bazowała na wnioskach z konsultacji społecznych z mieszkańcami (np.: realizacja cyklicznych spotkań, warsztatów, szkoleń w świetlicach wiejskich, doposażenie świetlic wiejskich w sprzęt niezbędny do prowadzenia warsztatów, szkoleń, stworzenie miejsca spotkań, wymiany doświadczeń dla małych wiejskich organizacji pozarządowych).

LGD jako partnerstwo trójsektorowe wypracowuje zasady swojego działania w formule pogłębionego partnerstwa, w granicach przewidzianych przepisami prawa. Dotychczasowe **wieloletnie doświadczenie** we wdrażaniu LSR stanowi podstawowy zasób, na którym oparte zostaną procedury wdrażania LSR na nowy okres programowania.

LGD posiada zestaw dokumentów regulujących uprawnienia i zakres zadań poszczególnych organów (patrz: rozdział 1). Zapewniają one **przejrzysty, niedyskryminacyjny i efektywny** sposób wyboru operacji, które najlepiej osiągną założone cele LSR. Pozwalają one **uniknąć konfliktów interesów** i zapewniają, że **żadna pojedyncza grupa interesu nie kontroluje procesu podejmowania decyzji** w sprawie wyboru operacji. Procedury powstają każdorazowo we współpracy z organem nadzoru – pracownikami Samorządu Województwa – którzy dodatkowo weryfikują ich zgodność z obowiązującym prawem.

W nowej LSR planuje się przygotowywanie **szczegółowych regulaminów naborów**, które wyraźnie wskażą wnioskodawcy/grantobiorcy, jakie zasady będą obowiązywać w danym naborze. Wszelkie dokumenty i zasady działania LGD są dostępne publicznie (na stronie internetowej), a mieszkańcy mają możliwość ich opiniowania i zgłaszania swoich uwag.

Zasady funkcjonowania LGD (przede wszystkim w zakresie wyboru operacji) są w dużej mierze określone przez przepisy prawa i wytyczne instytucji zarządzającej (MRiRW). **Do czasu zakończenia prac nad LSR nie ukończono jednak prac nad szczegółowymi wytycznymi**, które mocno ingerują w zasady przyznawania pomocy i tryb działania LGD. Niektóre rozwiązania i zapisy LSR mogą więc jeszcze ulec zmianie w przypadku niezgodności z ostateczną wersją wytycznych.

Nieco większą swobodę mamy przy określaniu **kryteriów wyboru operacji**. W przypadku LGD ustanawianie i zmiana kryteriów wyboru operacji dokonywana jest przez Radę. Zawsze poprzedzone jest to szerokimi konsultacjami z mieszkańcami.

Kryteria planowane do zastosowania w najbliższych latach obejmują:

- ewentualne kryteria obowiązkowe w ramach PS WPR,
- innowacyjność (przedsięwzięcie 1.1 i 2.3, ocena uzależniona od stopnia oryginalności),
- premiowanie operacji realizowanych w partnerstwie z podmiotami z obszaru LSR (przedsięwzięcie 1.1 i 2.3),
- premiowanie operacji dedykowanych lub pozytywnie oddziałujących na osoby młode i/lub seniorów i/lub osoby z grup w niekorzystnej sytuacji (kobiety i osoby niepełnosprawne) (wynikające z diagnozy obszaru),
- ocenę wpływu grantu/operacji na osiąganie celów LSR (w tym wartości planowanych do osiągnięcia wskaźników produktu i rezultatu).

Przez **innowacyjność** rozumie się zmianę mającą na celu wdrożenie nowego na obszarze objętym LSR lub znacząco udoskonalonego produktu, usługi, procesu, organizacji lub nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych (kontekst lokalny).

Stopień oryginalności zmian w innowacyjności:

- Kreatywne – powstają w wyniku autorskiego pomysłu, dotyczą nowych produktów, usług, procesów lub organizacji.
- Imitujące – wzorowane na wcześniej powstałych produktach, usługach, procesach lub organizacji. Dotyczące nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych.
- Pozorne – w rzeczywistości nie są to innowacje w skali LSR. Są to jedynie drobne zmiany oferujące rzekome nowości.

LGD planuje **animację** na rzecz podejmowania działań innowacyjnych (np. doradztwo, szkolenia, wsparcie eksperckie), ale także ich wdrażania (warsztaty kreatywne, wizyty studyjne w ramach transferu wiedzy i doświadczeń).

LGD Południowa Warmia w ramach innowacji będzie prowadziła kreatywne warsztaty oraz wsparcie powarsztatowe w celu pomocy w określeniu definicji „smart village” w odniesieniu do konkretnych warunków lokalnych miejscowości oraz wdrażaniu koncepcji smart village na swoim terenie. Wsparcie to ma zapobiec czysto teoretycznego tworzenia koncepcji i pomóc w pozyskiwaniu środków na jej realizację w krótszej lub dłuższej perspektywie. Koncepcje te powinny być modyfikowane w miarę potrzeb i monitorowane zgodnie zawartymi harmonogramami, nad czym również będzie czuwała LGD

LGD, zgodnie z wieloletnim doświadczeniem, planuje **szeroko wykorzystywać formułę projektów grantowych**. Będzie to podstawowy tryb realizacji w przedsięwzięciach: 1.1 i 2.3. W ramach tych dwóch przedsięwzięć oceniane będzie także partnerstwo na obszarze LSR i innowacyjność proponowanych rozwiązań. W przypadku braku możliwości realizacji założonych zadań przez wnioskodawców, LGD dopuszcza możliwość przeprowadzenia operacji własnych w przedsięwzięciu 1.1 i 2.2.

Projekty współfinansowane w ramach EFRROW dla interwencji I.13.1 LEADER będą wybierane i realizowane zgodnie z przepisami ustawy RLKS z uwzględnieniem **zasad horyzontalnych** określonych w art. 9 rozporządzenia 2021/1060.

Mieszkańcy obszaru zgłosili postulaty dotyczące nowych zasad wyboru i oceny operacji. Wśród uwzględnionych uwag znalazły się: wsparcie kobiet jako grupy wymagającej wsparcia w powrocie na rynek pracy, premiowanie podmiotów / osoby z gmin zagrożonych trwałą marginalizacją na obszarze LSR.

Zakładany przez LGD harmonogram wdrażania LSR wynika z narzuconych odgórnie zasad – **kamieni milowych**, które zostaną określone w umowie o warunkach i sposobie realizacji LSR w odniesieniu do tempa kontraktowania środków z PS WPR.

Na podstawie informacji dostępnych w momencie tworzenia LSR, LGD sporządziła zakładany harmonogram wydatkowania środków i osiągania poszczególnych wskaźników produktu i rezultatu (załącznik nr 2 i 4 do LSR). Bierze on pod uwagę czas niezbędny na opracowanie dokumentacji konkursowej, przeprowadzenie naborów przez LGD oraz przede wszystkim – czas niezbędny na ocenę wniosku w UMWWM i zawarcie umowy przyznania pomocy. Przyjęte wartości wynikają z danych historycznych i **realnego tempa wdrażania dotychczasowych LSR**.

LGD będzie dokładać wszelkich starań, aby LSR była wdrażana **możliwie sprawnie i efektywnie**, nawet szybciej niż przyjęto we wstępnych założeniach. Jednak tylko w niewielkim stopniu jest to uzależnione od działań samej LGD.

Plan wdrażania LSR zakłada też przeprowadzenie w pierwszej kolejności naborów, które poprawią warunki techniczne i lokalowe w obiektach/przestrzeniach, które następnie zostaną wykorzystane do prowadzenia działań aktywizacyjnych, finansowanych w przedsięwzięciach 1.1 i 2.3. Taka logika interwencji pozwoli osiągnąć możliwie najlepsze i najszersze efekty.

W konstruowaniu Planu działania wzięto pod uwagę opinie mieszkańców, które dotyczyły między innymi realizacji cyklicznych spotkań, warsztatów, szkoleń w świetlicach wiejskich lub miejscach podobnych, doposażenie świetlic wiejskich w sprzęt niezbędny do prowadzenia warsztatów, szkoleń, stworzenie miejsca spotkań, wymiany doświadczeń dla małych wiejskich organizacji pozarządowych, stworzenie lub doposażenie placów zabaw, dalsze dofinansowywanie przedsięwzięć związanych z działalnością gospodarczą (tworzenie i rozwój działalności gospodarczej).

Rozdział IX

Plan finansowy LSR

Budżet LSR wynosi **3.062.500 EUR** i składają się na to środki PS WPR na:

- Wdrażanie LSR – 2.500.000 EUR oraz
- Zarządzanie LSR – 562.500 EUR.

Źródłem finansowania wszystkich celów LSR jest PS WPR i wpisują się one w cele oraz wskaźniki określone dla tego dokumentu.

Środki te są niewystarczające na zaspokojenie lokalnych potrzeb w zakresie rozwoju obszarów wiejskich. Dlatego LGD stanęła przed trudnym wyborem, na jakich tematach **skoncentrować dostępne wsparcie**. Do realizacji wybrano dwa cele i pięć przedsięwzięć, które odpowiadają na najpilniejsze wyzwania (poprawa jakości życia mieszkańców i atrakcyjności obszaru LSR).

Jednak LGD będzie też kontynuować działania na rzecz pozyskania dodatkowych środków finansowych na realizację celów LSR, przede wszystkim w ramach przedsięwzięć 1.1 i 2.3. Potencjalne źródła zewnętrznego finansowania obejmują:

- 1) budżety gminy członkowskich (zadania zlecone w ramach programów współpracy z organizacjami pozarządowymi),
- 2) budżety powiatu olsztyńskiego i szczycieńskiego, województwa warmińsko-mazurskiego (w ramach programów współpracy z organizacjami pozarządowymi),
- 3) programu Działaj Lokalnie prowadzonego przez Akademię Rozwoju Filantropii w Polsce (realizowane od 2016 roku),
- 4) krajowych środków, którymi zarządza Narodowy Instytut Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego (realizowane od 2017 roku),
- 5) krajowych środków przeznaczonych dla NGO, którymi zarządzają Ministerstwa,
- 6) krajowych środków, którymi zarządza Narodowe Centrum Badań i Rozwoju,
- 7) programów Interreg (między innymi: Interreg Europa, Interreg Europa Środkowa, Interreg Południowy Bałtyk, Interreg Region Morza Bałtyckiego oraz pozostałe),
- 8) Planu Strategicznego Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2021–2027,
- 9) Funduszy Europejskich dla Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2021 – 2027,
- 10) Programu Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej na lata 2021-2027,
- 11) Bezzwrotnej pomocy finansowej dla Polski w postaci dwóch instrumentów pod nazwą: Mechanizm Finansowy EOG oraz Norweski Mechanizm Finansowy,
- 12) Środki pozyskane w ramach innych funduszy unijnych w kolejnej perspektywie finansowej,
- 13) Środki prywatne, np.: Fundacja Wspomagania Wsi, Fundacja BGK, Fundacja BOŚ i innych organizacji,
- 14) Darowizny, zbiórki publiczne i inne.

Rozdział X

Monitoring i ewaluacja

Prowadzenie monitoringu i ewaluacji realizacji LSR w całym okresie jej wdrażania jest procesem koniecznym dla sprawdzenia czy udaje się skutecznie osiągać cele zapisane w strategii. Wyniki procesów zaplanowanych w ramach monitoringu mogą skutkować koniecznością ewaluacji LSR. Ewaluacja ta może zmierzać w kierunku aktualizacji, lub zmiany planowanych w LSR działań i efektów. Istotą wdrażania strategii rozwoju jest poprawa sytuacji mieszkańców obszaru, poprzez osiąganie celów oraz poprzez realizację wskaźników. Dlatego proces ten będzie prowadzony w całym okresie przewidzianym na wdrażanie LSR (2023-2027), ale również w roku 2027 w celu obserwowania efektów oddziaływania zrealizowanych operacji.

Ewaluacja może zostać przeprowadzona w okresie realizacji LSR do 2029 roku. Decyzja o jej charakterze (wewnętrzna czy zewnętrzna) zostanie podjęta w trakcie realizacji LSR (zgodnie z aktualnie obowiązującymi wytycznymi).

LGD dokonywać będzie systematycznej i obiektywnej oceny LSR, jej założeń, przebiegu wdrażania, osiągniętych rezultatów z punktu widzenia adekwatności, skuteczności, efektywności, oddziaływania i trwałości podejmowanych działań. Ewaluacja LSR dostarczać będzie rzetelnych i użytecznych informacji, które będą następnie wykorzystane w procesie decyzyjnym oraz we współpracy partnerów zaangażowanych we wdrażanie strategii.

Zestawienie tabelaryczne planowanych go monitoringu i ewaluacji zostało przedstawione poniżej.

Tabela nr 1 Elementy podlegające monitoringowi

Elementy poddane badaniu	Wykonawca badania	Źródła danych i metody ich zbierania	Czas i okres dokonywania pomiaru	Analiza i ocena danych
Wskaźniki realizacji LSR	Biuro LGD (ocena własna)	Sprawozdania beneficjentów, ankiety beneficjentów, rejestr danych LGD	Na bieżąco w całym okresie wdrażania LSR	Stopień realizacji wskaźników
Budżet LGD	Biuro LGD (ocena własna)	rejestr danych LGD, informacje uzyskane od beneficjentów, informacje uzyskane z Urzędu Marszałkowskiego w Olsztynie	Na bieżąco w całym okresie wdrażania LSR	Stopień wykorzystania środków finansowych w odniesieniu do środków zakontraktowanych
Harmonogram ogłaszanych konkursów	Biuro LGD (ocena własna)	Rejestr ogłoszonych konkursów	Na bieżąco w całym okresie wdrażania LSR	Zgodność ogłaszania konkursów z przyjętym harmonogramem konkursów LSR, ocena stopnia realizacji zadań wdrażanych w ramach LSR
Pracownicy Biura LGD, funkcjonowanie Biura	Zarząd LGD	Anonimowe ankiety	Na bieżąco w całym okresie wdrażania LSR	Ocena pracy pracowników, sposób przekazywania istotnych informacji potencjalnym beneficjentom, pomoc w rozwiązywaniu problemów, efektywność świadczonego doradztwa
Zainteresowanie stroną www LGD	Biuro LGD (ocena własna)	Licznik odwiedzin strony www, dane od administratora strony	Na bieżąco w całym okresie wdrażania LSR	Skuteczność przekazywania/uzyskiwania informacji na temat działalności LGD

Wykaz wykorzystanej literatury

- Powierzchnia i ludność w przekroju terytorialnym w 2013 r. Informacje i opracowania statystyczne, Warszawa 2013 r, Główny Urząd Statystyczny, kierujący Ireneusz Budzyński – dyrektor Departamentu, Zakład Wydawnictw Statystycznych.
- Powierzchnia i ludność w przekroju terytorialnym w 2020 r. Główny Urząd Statystyczny, Departament Standardów i Rejestrów, Warszawa 2020, kierujący Ireneusz Budzyński – dyrektor Departamentu, Zakład Wydawnictw Statystycznych
- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020;
- Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej 2021-2027;
- Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego Warmińsko-Mazurskie 2030
- Strategia Polityki Społecznej Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2021-2030
- Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie olsztyńskim na lata 2016 - 2025
- Strategia Rozwoju Gminy Barczewo na lata 2015-2025
- Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Barczewo na lata 2018-2025
- Lokalny Program Rewitalizacji gminy Barczewo w ramach Ponadlokalnego programu rewitalizacji sieci miast Cittaslow Województwa Warmińsko-Mazurskiego
- Strategia Rozwoju Gminy Biskupiec na lata 2015-2025
- Lokalny Program Rewitalizacji miasta Biskupiec w ramach Ponadlokalnego programu rewitalizacji sieci miast Cittaslow Województwa Warmińsko-Mazurskiego
- Strategia Rozwoju Gminy Gietrzwałd na lata 2015-2025
- Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Gietrzwałd na lata 2021-2030.
- Strategia Rozwoju Gminy Kolno na lata 2016-2026
- Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Kolno na lata 2021-2027
- Strategia Rozwoju Gminy Olsztynek na lata 2022-2030
- Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych W Gminie Olsztynek na lata 2016 – 2025
- Lokalny Program Rewitalizacji gminy Olsztynek w ramach Ponadlokalnego programu rewitalizacji sieci miast Cittaslow
- Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Pasym na lata 2022 – 2030
- Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych W Gminie Pasym na lata 2020-2027
- Strategia Rozwoju Gminy Purda na lata 2015-2025
- Strategia Rozwoju Gminy Stawiguda na lata 2016 - 2025

Załączniki do LSR

1. Cele i przedsięwzięcia.
2. Plan działania - wskazujący harmonogram osiągania poszczególnych wskaźników produktu.
3. Budżet LSR - w podziale na poszczególne fundusze EFSI i zakresy wsparcia.
4. Plan wykorzystania budżetu LSR – wykazujący wykorzystanie zakontraktowanych środków w podziale na poszczególne fundusze i lata.

Załącznik nr 1 do LSR – Cele i przedsięwzięcia:

Cel LSR:	Przedsięwzięcia:	Budżet w EUR:	Grupy docelowe:	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja)
1. Poprawa jakości życia mieszkańców na obszarze LSR	1.1 Włączenie społeczne	550 000	sektor społeczny (mieszkańcy, organizacje pozarządowe) i sektor publiczny (przede wszystkim instytucje kultury i podmioty działające w sferze włączenia społecznego)	konkurs, projekt grantowy, grant na opracowanie koncepcji SV, operacja własna, projekty w partnerstwie, animacja
	1.2 Rozwój przedsiębiorczości	670 000	sektor gospodarczy (osoby podejmujące i osoby/podmioty prowadzące już działalność gospodarczą), osoby prowadzące zagrody edukacyjne i planujące je utworzyć	konkurs, animacja
2. Wzmocnienie atrakcyjności obszaru LSR	2.1 Nowoczesna infrastruktura	880 000	sektor publiczny	konkurs, animacja
	2.2 Zaplecze do działań włączeniowych	200 000	sektor społeczny (mieszkańcy, organizacje pozarządowe) i sektor publiczny (przede wszystkim instytucje kultury i podmioty działające w sferze włączenia społecznego)	konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja
	2.3 Promocja produktów i zasobów lokalnych	200 000	sektor społeczny (mieszkańcy, organizacje pozarządowe)	konkurs, projekt grantowy, animacja
RAZEM		2 500 000		

Załącznik nr 2 do LSR – Plan działania:

Cel	lata	do 31.12.2024		do 31.12.2025		do 31.12.2026		do 31.12.2027		do 31.12.2028		do 31.12.2029		program
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	
Cel 1. Poprawa jakości życia na obszarze LSR														
Przedsięwzięcie 1.1 Włączenie społeczne	liczba operacji z zakresu włączenia społecznego	0	0	0	0	2 szt.	10%	8 szt.	50%	8 szt.	90%	2 szt.	100%	PS WPR
Przedsięwzięcie 1.2 Rozwój przedsiębiorczości	liczba operacji z zakresu rozwoju przedsiębiorczości	0	0	0	0	4 szt.	33%	4 szt.	67%	4 szt.	100%	0	100%	
Wskaźnik rezultatu W.1	liczba osób objętych wspartymi projektami włączenia społecznego	0		0		200 osób		800 osób		800 osób		200 osób		

Cel	lata	do 31.12.2024		do 31.12.2025		do 31.12.2026		do 31.12.2027		do 31.12.2028		do 31.12.2029		program
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	
Cel 2. Wzmocnienie atrakcyjności obszaru LSR														
Przedsięwzięcie 2.1 Nowoczesna infrastruktura	liczba wspartych operacji z zakresu infrastruktury	0	0	0	0	4 szt.	40%	4 szt.	80%	2 szt.	100%	0	100%	PS WPR
Przedsięwzięcie 2.2 Zaplecze do działań włączeniowych	Liczba operacji z zakresu zaplecza do działań włączeniowych	0	0	0	0	4 szt.	50%	4 szt.	100%	0	100%	0	100%	
Przedsięwzięcie 2.3 Promocja produktów i zasobów lokalnych	liczba operacji/grantów wykorzystujących lokalne zasoby i produkty	0	0	0	0	0	0	4 szt.	67%	2 szt.	100%	0	100%	
Wskaźnik rezultatu W.2	odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR	0		0		4000 osób		4000 osób		2000 osób		0		

Załącznik nr 3 do LSR – Budżet LSR:

PLANOWANA WYSOKOŚĆ ŚRODKÓW NA WDRAŻANIE LSR I ZARZĄDZANIE LSR				
Zakres wsparcia	Program/ Fundusz			Środki ogółem (EUR)
	PS WPR	EFRR	EFS+	
Wdrażanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 2021/1060)	2.500.000	0	0	2.500.000
Zarządzanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 2021/1060)	562.500	0	0	562.500
RAZEM	3.062.500	0	0	3.062.500

Załącznik nr 4 do LSR – Plan wykorzystania budżetu LSR:

fundusz	Środki zakontraktowane (w euro) do:													
	31.12.2024		31.12.2025		30.06.2026		31.12.2026		31.12.2027		31.12.2028		31.12.2029	
	kwota ogółem (UE+ krajowe)	% wykorzyst. budżetu LSR	kwota ogółem (UE+ krajowe)	% wykorzyst. budżetu LSR	kwota ogółem (UE+ krajowe)	% wykorzyst. budżetu LSR	kwota ogółem (UE+ krajowe)	% wykorzyst. budżetu LSR	kwota ogółem (UE+ krajowe)	% wykorzyst. budżetu LSR	kwota ogółem (UE+ krajowe)	% wykorzyst. budżetu LSR	kwota ogółem (UE+ krajowe)	% wykorzyst. budżetu LSR
EFROW	0	0	500.000	20%	1.000.000	40%	1.500.000	60%	2.000.000	80%	2.250.000	90%	2.500.000	100%
EFS+	0	0	0	0			0	0	0	0	0	0	0	0
EFRR	0	0	0	0			0	0	0	0	0	0	0	0
RAZEM	0	0	500.000	20%			1.500.000	60%	2.000.000	80%	2.250.000	90%	2.500.000	100%